

Kerhossa on voimaa!

Kerhonoajaajakoulutusmateriaali Helsingin Mikaelin seurakuntaan

Sanna Ronkainen

Opinnäytetyö, syksy 2010

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Järvenpää

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillinen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) +

kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Ronkainen, Sanna. Kerhossa on voimaa! Kerhonohtajakoulutusmateriaali Helsingin Mikaelin seurakuntaan. Diak Etelä, Järvenpää, syksy 2010, 56 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillinen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyöntekijän virkakelpoisuus.

Opinnäytetyönä koostin Helsingin Mikaelin seurakuntaan kerhonohtajakoulutusmateriaalin, joka tukee varhaisnuorisotyöntekijöitä koulutuksen ohjaamisessa. Koulutuksen päätavoitteena oli antaa rippikoulun käyneille kerhonohtajille riittävät tiedot ja taidot kerhon ohjaamiseen. Lisäksi koulutukseen sisältyvien säännöllisten kerhonohtajien koulutusiltojen tarkoituksena oli tukea kerhonohtajia. Yksi tärkeimmistä tavoitteista oli valmistella koulutuksesta motivoiva ja saada kerhonohtajat sitoutumaan toimintaan aiempaa paremmin.

Koulutusmateriaalin taustatietona käytin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon varhaisnuorisotyön ja kerhotyön historiaa, tuoretta tutkimustietoa seurakuntien varhaisnuorisotyöstä sekä kerhonohtajien kouluttamista käsittelevää kirjallisuutta. Koulutus on rakennettu konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteiden mukaisesti. Lisäksi materiaalissa on ajattelun pohjana käytetty aiheeseen liittyviä aikaisempia opinnäytetöitä sekä Poikien ja tyttöjen keskuksen valmiita kerhonohtajakoulutusmateriaaleja.

Tarve kerhonohtajakoulutusmateriaalille ilmeni keväällä 2009. Saman vuoden syksystä eteenpäin osallistuin Helsingin Mikaelin seurakunnan kerhonohtajakoulutukseen, jotta saisin kokonaiskuvan koulutuksen tilanteesta ja sisällöstä. Keväällä 2010 keräsin silloisilta kerhonohtajilta palautetta heidän saamastaan koulutuksesta ja kesän aikana valmistelin uuden materiaalin palautteen ja lähdemateriaalin avulla. Koulutus otettiin käyttöön syksyllä 2010 ja olin siinä mukana opinnäytetyön palautukseen asti.

Varhaisnuorisotyöntekijöiltä saadun palautteen perusteella opinnäytetyönä tekemäni koulutusmateriaali oli tarpeellinen ja tulee konkreettisesti Helsingin Mikaelin seurakunnan käyttöön. Myös syksyllä 2010 koulutuksen aloittaneilta kerhonohtajilta kerätty palaute oli positiivista sekä kannustavaa ja uskon, että koulutuksesta on ollut heille hyötyä kerhonohtajaksi kasvamisessa.

Asiasanat: kirkon varhaisnuorisotyö, kerho, kerhonohtajakoulutus, konstruktivistinen oppiminen

ABSTRACT

Ronkainen, Sanna

There is power in the club! Club leader training material for the Mikael parish of Helsinki.

56 pages, 3 appendices. Language: Finnish. Diak South, Järvenpää, Autumn 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

My study includes club leader training material for the Mikael parish of Helsinki. The goal of my work was to give enough knowledge and skills to the young confirmed club leaders. One of the most important objectives was to create interesting training material and to help the club leaders to be more motivated to attend the training.

As the basis of my education material I used the literature covering the history of pre-youth work, club work and club leader training in the Evangelical Lutheran Church of Finland. I have also used some material from the Christian Association for Boys and Girls in Finland regarding the club leader training, and also other studies about the same subject. The educational theory of this work is constructive learning.

The need for the club leader training material came up in the spring 2009. First I attended the club leader education of the Mikael parish of Helsinki to gain a general view of the situation and the content of the training. In the spring 2010 I collected feedback from the club leaders about their training. Based on feedback and other source material I created the new club leader training material. The usage of this material started in Autumn 2010. I attended the new training until I finished doing my study.

Based on feedback which I have collected from the pre-youth work leaders of the Mikael parish of Helsinki I can say that the training material is important. The feedback from the new club leaders was also positive and supportive. My conclusion is that the training has been useful for the new club leaders of the Mikael parish of Helsinki.

Key words: church pre-youth work, club, club leader training, constructive learning

SISÄLLYS

1 TYÖN TARKOITUS JA LÄHTÖKOHDAT	5
2 KIRKON VARHAISNUORISOTYÖ	7
2.1 Historiaa	7
2.2 Kerhotoiminta tänä päivänä	9
2.3 Helsingin Mikaelin seurakunnan varhaisnuorisotyö	10
3 KERHONOHJAAJAKOULUTUKSEN PERUSTEET JA TYÖMENETELMÄT	12
3.1 Konstruktivistinen oppiminen	12
3.1.1 Oppimisen ydin	13
3.1.2 Oppimisen välineet	14
3.2 Kerhonojjaajat ja heidän kouluttamisensa	16
4 PROSESSIN KUVAUS	18
4.1 Konstruktivistinen oppimiskäsitys kerhonojjaajakoulutuksessa	18
4.2 Koulutuksen sisältö	20
4.2.1 Starttipäivät	20
4.2.2 Ongelmatilanteet kerhossa	22
4.2.3 Monikulttuurinen kerho	23
4.2.4 Kerhonojjaajan uskonelämän hoitaminen	24
4.2.5 Syyskauden päätös ja kevätkauden avaus	24
4.2.6 Mitä muissa kerhoissa puuhataan?	24
5 PALAUTE JA ARVIOINTI	26
LÄHTEET	30
LIITTEET	32

LIITE 1: Koulutuksen aloitusviikonloppu

LIITE 2: Kerhonojjaajaillat

LIITE 3: Kerhonojjaajien palautelomake

1 TYÖN TARKOITUS JA LÄHTÖKOHDAT

Moni rippikoulun käynyt nuori miettii, mikä olisi hänen paikkansa omassa kotiseurakunnassaan. Isoskoulutus houkuttaa suuresti, olivathan omat isokset maan parhaita ja heidän työskentelynsä näytti mukavalta, mutta mitä muuta toimintaa seurakunnalla olisi tarjolla rippikoulun käyneille nuorille?

Kerhonoijaajakoulutus on tärkeä osa seurakuntien varhaisnuorisotyötä. Koulutus tukee nuorten kerhonoijaajien kasvua, antaa valmiuksia työelämään sekä pitää heidät mukana seurakuntayhteydessä. Jansan (2010, 277) mukaan hyvin valmisteltu kerhonoijaajakoulutus on tärkeää siksi, että se johtaa huolellisesti valmisteltuihin kerhoihin, kerholaisten viihtymiseen sekä kerhossa vallitsevaan turvalliseen ilmapiiriin. Kerhonoijaajat ovat nuoria, vapaaehtoisia ja vastuuta kantavia työntekijöitä ja heidän kuuluu saada tehtävänsä asian mukaista koulutusta sekä työnohjausta.

Kerhot ovat tärkeitä siksi, että niissä tytöt ja pojat pääsevät harjoittelemaan ryhmään kuulumista, saavat leikkiä, oppivat uusia tietoja ja taitoja sekä opettelevat hiljentymään hartauteen. Tutkittaessa nuorten aikuisten sitoutumista kirkkoon on havaittu, että situneimmat olivat aikanaan olleet mukana seurakunnan varhaisnuorisotyössä. Siksi kerhoilla ja kerhonoijaajatyöllä on ”kauaskantoisia vaikutuksia”. (Jansa 2010, 268.)

Opinnäytetyöni tarve syntyi työelämälähtöisesti keväällä 2009, kun Helsingin Mikaelin seurakunnassa ilmeni kerhonoijaajakoulutussuunnitelman puute. Minun oli aluksi tarkoitus valmistaa opinnäytetyönä koulutussuunnitelma sekä selvittää, mistä johtui kerhonoijaajien jatkuva väheneminen. Lopulta useiden suunnitelmien jälkeen keväällä 2010 opinnäytetyöni aiheeksi vakiintui kerhonoijaajakoulutusmateriaalin valmistaminen, sillä se koettiin tarpeellisimmaksi seurakunnan kannalta. Osallistuin Helsingin Mikaelin seurakunnan kerhonoijaajakoulutukseen lukuvuoden 2009–2010 aikana ja tein havaintoja silloisesta koulutuksesta. Havainnointi oli tarpeellista, sillä ulkopuolisena henkilönä pystyin havaitsemaan paremmin koulutuksen hyvät ja puutteelliset osiot. Havaintojeni perusteella vanhan koulutuksen keskeisimpinä ongelmina olivat kerhonoijaajien sitoutumattomuus sekä se, etteivät koulutusillat linkittyneet toisiinsa mitenkään.

Yksi koulutusmateriaalin tavoitteista on, että nykyiset ja tulevat Helsingin Mikaelin seurakunnan työntekijät voisivat ohjata kerhonohtajakoulutusta yhtenevän koulutusmateriaalin ja -suunnitelman avulla. Materiaalin tulisi olla selkeä, muttei liian sitova, jotta jokainen koulutusta ohjaava voisi toteuttaa käsiteltävät aiheet parhaaksi näkemällään tavalla. Tavoitteena on myös, että kerhonohtajat saavat koulutuksesta riittävän tuen kerhon ohjaamiseen. Kerhonohtajailtojen on tarkoitus olla työnohjauksellisia, vaikka jokaiselle kerralle on suunniteltu myös oma koulutuksellinen osuus. Hartauksien teemat noudattivat kirkkovuotta ja ne suunnattiin nuorille kerhonohtajille, ei heidän kerhossa pidettäviksi esimerkkihartauksiksi.

Kerhonohtajakoulutuksen haasteena oli saada kerhonohtajat sitoutumaan koulutukseen aiempaa paremmin. Koulutuksen tuli olla kiinnostava, jotta kerhonohtajille tulee kokemus siitä, että paikalle kannattaa tulla, koska muuten he jäävät jostain paitsi. Koulutuskokonaisuuden tarkoitus oli olla asiapainotteisempaa kuin aikaisempina vuosina ja siihen tuli sisällyttää tasaisesti sekä koulutuksellisia elementtejä että kivaa tekemistä.

Opinnäytetyöni nimi nousi kerhonohtajilta kerätyistä palautteista sekä uuden koulutusmateriaalin osuuksista, joissa käsiteltiin ryhmytymistä sekä kerhonohtajien jakamista. Työni toisessa luvussa käsittelen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon varhaisnuorisotyön historiaa, kerhotyötä nykypäivänä sekä varhaisnuorisotyön toimintaa ja tilannetta Helsingin Mikaelin seurakunnassa. Kolmannessa luvussa paneudun työni keskeisiin käsitteisiin ja taustateorioihin, joita ovat konstruktivistinen oppiminen sekä kerhonohtajien kouluttamisen perusteet. Neljännessä luvussa esittelen kerhonohtajakoulutusmateriaalin sekä sen valmisteleminen prosessin. Viimeisessä luvussa käsittelen varhaisnuorisotyöntekijöiltä sekä kerhonohtajilta kerättyä palautetta uudesta koulutuksesta. Lisäksi käyn läpi opinnäytetyöhön liittyvää omaa ammatillisuuttani koskevaa pohdintaa.

2 KIRKON VARHAISNUORISOTYÖ

Kirkon nuorisotyön juuret ovat evankelis-luterilaisen kirkon kasteopetuksessa. Kasteopetuksen perustana on Matteuksen evankeliumin kohta 28:18–20 (Raamattu), ja sen pohjalta opetetaan kristinuskon perusteita niin lapsille kuin nuorillekin. Kirkon tehtävänä on perheen ohella toteuttaa kristillistä kasvatusta sekä toimia kasvatuskumppanina yhteistyössä lasta tai nuorta tukevien aikuisten kanssa. Tähän kuuluvat kasvun, kehityksen sekä oppimisen prosessien tukeminen. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. a.)

Seurakuntien varhaisnuorisotyön piiriin kuuluvat 7–14-vuotiaat pojat ja tytöt. Työ pohjautuu kristilliseen ihmiskäsitykseen, johon kuuluvat suhde itseensä, Jumalaan, lähimmäiseen sekä luomakuntaan. Varhaisnuorisotyön tehtävänä on tukea kasvua ja kodin kristillistä kasvatusta sekä kehittää toimintaansa varhaisnuorten tarpeita vastaavaksi yhteistyössä kotien, koulujen sekä järjestöjen kanssa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. b.) Varhaisnuorisotyön kristillisen kasvatustoiminnan yksi perinteisin muoto on kokoava toiminta, jonka yhtenä osana ovat kerhot (Jansa 2010, 267).

2.1 Historiaa

Kirkon nuorisotyön merkittävimpinä pioneereina pidetään kristillisiä järjestöjä. Erityisesti Nuorten miesten kristillisen yhdistyksen liitto NMKY, myöhemmin perustettu vastaava naisten yhdistys NNKY sekä Nuorten keskus ry vapaaehtoisine työntekijöineen tekivät aikanaan tärkeitä töitä nuorten toiminnan kehittäjinä (Kallinen & Huttunen 2005, 295–296). NMKY:n toiminta oli alun alkaen tarkoitettu vain nuorille aikuisille, mutta viime vuosisadan vaihteessa toimintaa laajennettiin myös varhaisnuorille ja rippikouluikäisille. Ensimmäinen NMKY:n poikaosasto 12–16-vuotiaille perustettiin Helsingissä vuonna 1900 ja seuraavana vuonna toimintaa laajennettiin myös kansakouluikäisille. Samoihin aikoihin hahmottui nuorisotyöhön ikäryhmäjaottelu poika-, nuorukais- ja miestyöksi. (Launonen 2010, 250.)

Ensimmäisiä pojille ja tytöille tarkoitettuja kesä- ja talvipäiviä sekä leirejä alettiin järjestää 1920-luvulla. Samoihin aikoihin yhdistysten tekemä työ alkoi hitaasti siirtyä seurakuntien työksi ja tuolloisen Suomen nuorten kristillisen liiton työn lähtökohdaksi tuli

evankelis-luterilainen tunnustus. Vuonna 1938 eri toimintoihin osallistui lähes 20 000 poikaa, ja tyttöjen määrä lähti 4 400 jäsenestä tasaiseen kasvuun. Varhaisnuorisotyö oli saanut tuulta alleen, ja toiminnan yhä laajentuessa nuorisotyöntekijöiden sekä heidän kouluttamisensa tärkeys kasvoi. Järjestöjen koulutuksia ei pidetty riittävinä, ja lopulta vuonna 1936 perustettiin Järvenpäähän Luther-opisto, jossa aloitettiin ensimmäisten kirkon nuorisotyöntekijöiden kouluttaminen. (Launonen 2010, 250–254.)

Sota-aikojen jälkeen nuoriso- ja varhaisnuorisotyötä lähdettiin kehittämään eteenpäin siitä, mihin ne olivat aikanaan jääneet. Valtio ja kirkko yhdessä halusivat panostaa lasten, nuorten ja perheiden sodasta selviämiseen ja eri tahoja kehoitettiin tekemään nuorisotyötä parhaansa mukaan. Papit alkoivat sitoutua paremmin uusiin nuorisopastorin virkoihin, mutta silti tarve erityiseen nuorisonohjaajien koulutukseen kasvoi. Vuonna 1949 muutamaa vuotta aiemmin Järvenpäähän perustettuun Seurakuntaopistoon perustettiin yksivuotinen nuorisonohjaajien koulutus, minkä jälkeen koulutettavat siirtyivät Luther-opistoon. Koulutuksesta valmistuneita palkattiin seurakuntiin tyttö-, poika- ja nuorisotyöntekijöiksi. (Launonen 2010, 254–256.) Myöhemmin perustettiin useampia kirkon nuorisotyöhön kouluttavia tahoja, kuten Raudaskylä, Helsingin Raamattukoulu ja Helsingin evankelinen opisto sekä Suomen Raamattuopisto.

Kirkon kasvatustoimintaa uudistettiin kokonaisvaltaisesti 1970-luvulla, ja tuolloin suunniteltiin muun muassa kasvatustoiminnan perusteet sekä tavoitteet ja ohjelmat eri ikäryhmien kanssa tehtävälle työlle. Tätä kokonaisvaltaista suunnitelmaa kutsuttiin K-ohjelmaksi. Varhaisnuorisotyön ikähaarukaksi asetettiin 7–14-vuotiaat. Tätä nuoremmat sijoitettiin lapsityön ja vanhemmat nuorisotyön piiriin. Varhaisnuoret jaettiin vielä kehityksellisin perustein 7–10 ja 11–14-vuotiaisiin, ja näistä ikäryhmistä suositeltiin käytettävän nimitystä peruskouluikäiset tytöt ja pojat. K-ohjelman ansiosta kirkon kasvatustyössä lähdettiin pohtimaan teologisia perusteita, tavoitteellista suunnitelmallisuutta sekä järjestelmän selkiyttämistä. 1980-luvulla ohjelma vaikutti edelleen muun muassa materiaalin tuotantoon sekä koulutukseen. Se ohjasi työntekijöitä tavoitteellisempaan suunnitteluun ja koko ikäryhmän huomioonottavaan ajatteluun. (Launonen 2010, 259–260.)

2.2 Kerhotoiminta tänä päivänä

Kerholla tarkoitetaan pienryhmää, joka kokoontuu säännöllisesti kerhonohtajan johdolla. Kerhoja ohjaavat tehtävänsä koulutetut kerhonohtajat, jotka ovat suurin kirkon parissa toimivista vapaaehtoistyön ryhmistä (Jansa 2010, 267–268). Kerhonohtajien tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa omalle kerholleen kirkon kasvatustoiminnan mukainen runko. Kerhossa tulee esimerkiksi tarjota hartaudellisia elementtejä sekä virikkeellistä toimintaa. (Pietilä 1997, 171–172.)

Kerhoja on perinteisesti kahdenlaisia: ohjelmakerhoja sekä harrastus- tai erityiskerhoja. Ohjelmakerhoihin sisältyy muun muassa hartaus, askartelua, leikkiä, kilpailuja ja musiikkia – mitä kerhonohtaja kullekin kerralle suunnittelee. Harrastuskerhot voivat olla esimerkiksi liikunnallisia ja niitä ohjaavan kerhonohtajan tulee olla aiheen asiantuntija. Kerhoja järjestetään yleisesti noin puolentoista tunnin ajan kerran viikossa. Kerhokausi kestää koko lukukauden ajan. (Pietilä 1997, 171–172.) Erilaisia kerhojen aiheita voi olla niin paljon kuin on erilaisia kerhonohtajiaakin. Rajat erilaisille kerhoille muodostuvat kerhonohtajien mielikuvituksesta, kerhoidean toteutettavuudesta sekä kerhon markkinoitavuudesta. Esimerkiksi Helsingin Mikaelin seurakunnassa aloitti syksyllä 2010 seuraavanlaisia kerhoja: kokkikerhoja, sählykerhoja, syyspuuhakerho, Muumi-kerho, prinsessakerho sekä näytelmäkerho.

Ritokosken (2010, 39–42) tekemän varhaisnuorisotyön tutkimuksen perusteella kerhotoiminta on koulu- ja leiritoiminnan ohella useimmissa seurakunnissa keskeisin varhaisnuorisotyön toiminnan muoto. Varhaisnuorisotyöntekijät saivat tutkimuksessa perustella kerhotyön tärkeyttä. Heidän mukaansa kerhot ovat tärkeitä muun muassa siksi, että niissä lapsi tulee kohdatuksi ja saa mahdollisuuden turvalliseen, tavoitteelliseen ja toistuvaan kasvuympäristöön. Kerhot tarjoavat lapsille ja nuorille pitkäaikaisen kontaktin työntekijän kanssa ja lisäksi ne tarjoavat työmahdollisuuden nuorille vastuunkantajille. Kerhot ovat myös tärkeitä esimerkiksi vähävaraisille tai syrjäytymisen riskissä oleville perheille, sillä seurakunnan kerhot ovat maksuttomia (Helsingin NMKY ja Helsingin seurakuntayhtymä 2009, 10).

Viime vuosina varhaisnuorisotyön osallistujamäärissä on havaittu laskua. Selityksiä tälle on pyritty löytämään esimerkiksi ikäluokkien pienentymisestä. Tämä ei kuitenkaan

voi olla ainoa perustelu, sillä esimerkiksi vuodesta 2003 vuoteen 2007 eri toimintoihin osallistuneiden määrä laski jopa 14,3 prosentilla. Sami Myllyniemen vuonna 2009 tehdyn 10–14-vuotiaiden kyselytutkimuksen mukaan nuoret eivät laske harrastustoimintaan osallistumista heidän omaksi ajakseen, mihin kuuluvat enneminkin yksin tai kaverien kanssa oleilu. Jostain syystä organisoimaton ja järjestämätön vapaa-ajan vietto houkuttelee nuoria enemmän kuin esimerkiksi järjestöjen ylläpitämä kerhotoiminta. Tästä johtopäätöksenä se, että harrastusmahdollisuuksien kysyntä ja tarjonta eivät nykylasten ja -nuorten osalta kohtaa. Kuitenkin esimerkiksi seurakunnan toiminnassa ja partiossa olevat lapset ja nuoret ovat kokeneet jäsenyytensä ja kiinnittyneisyytensä harrastukseensa myönteisesti. (Ritokoski 2010, 20–22.)

Haasteena seurakunnille ovat 12–14-vuotiaat tytöt ja pojat, jotka eivät ole vielä rippikouluiässä ja jotka ovat jo kasvaneet kerhoiän yli. Ansaharjun ja Kemppaisen (2002, 49–51) opinnäytetyönään tehdyn tutkimuksen mukaan Vantaalla juuri tämä ikäryhmä uhkasi jäädä seurakunnan toiminnassa väliinpuotoajiksi. Yksi keino onkin kouluttaa kerhoissa niin sanottuja apukerhonohjaajia pitkään mukana olleista kerholaisista. Tätä tarkoitusta varten Suomen poikien ja tyttöjen keskus on valmistellut kerhonohjaajan ABC-kurssin, joka valmentaa 6.-luokkalaista toimimaan kerhojen apuohjaajina. Vastuun antaminen voikin olla yksi mahdollisuus pitää 12–14-vuotiaat mukana seurakunnan toiminnassa.

2.3 Helsingin Mikaelin seurakunnan varhaisnuorisotyö

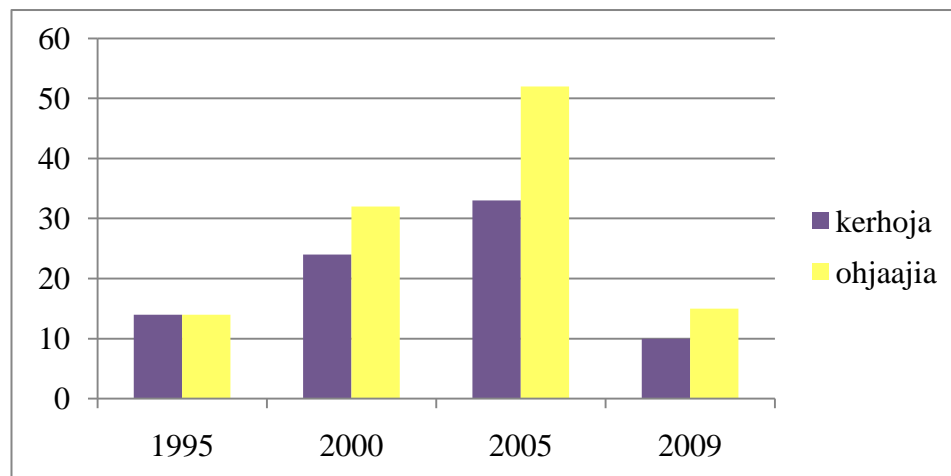
Helsingin Mikaelin seurakunnan varhaisnuorisotyön tiimiin kuuluu viisi työntekijää: poika- ja tyttötyöntekijä, varhaisnuorisotyön sihteeri ja pappi sekä projektityöntekijä vuoden 2010 loppuun. Varhaisnuorisotyön merkittävimpiä painopisteitä ovat aamunavaukset alueen alakouluilla sekä kokoava toiminta kerhoina, erityistilaisuuksina, tapahtumina, retkinä ja leireinä. Syksyllä 2010 toimintansa aloitti 11 kerhoa sekä 22 kerhonohjaajaa. Seurakunnassa kerhonohjaajakoulutus on erillään isoskoulutuksesta, mutta kerhonohjaajat voivat päästä isoseksi, mikäli he osallistuvat kahdelle isoskoulutusleirille.

Helsingin nuorten miesten kristillisen yhdistyksen (HNMKY) ja Helsingin seurakuntayhtymän (HSRKY) kerhotyön kehittämishankeraportin (2009, 4, 8) mukaan Helsingin

Mikaelin seurakunnan alueella pidettiin vuoden 2009 aikana 12 kerhoa, joista 8 oli seurakunnan ja 4 HNMKY:n pitämiä. Raportin mukaan Helsingin Mikaelin seurakunnan alueella asui 3 278 7–14-vuotiasta lasta, joten jos jokainen lapsi alueella olisi osallistunut seurakunnan kerhoon, olisi kerholaisten määrä ollut 410 lasta/kerho. Tästä syystä Helsingin Mikaelin seurakunnan tilanne oli keskimääräistä huonompi, kun keskiarvo muiden Helsingin seurakuntien alueella oli 280 lasta/kerho.

Vuonna 1995 Helsingin Mikaelin seurakunnan toimintaan osallistui yhteensä 210 kerholaista. Sama luku vuonna 2000 oli 260 kerholaista ja vuonna 2005 241 kerholaista. Seurakunnan tilastojen mukaan kerhoihin osallistuneiden tyttöjen ja poikien määrä on pysynyt lähes samana, mutta kerhonohtajien ja sitä myötä kerhojen määrä on ollut vaihtelevaa. Kuten taulukosta 1 ilmenee, vuosi 2005 oli kerhojen osalta parempi kuin esimerkiksi vuosi 2009. (Helsingin Mikaelin seurakunta 2009.)

TAULUKKO 1. Kerhojen ja kerhonohtajien määrän kehitys

Kerhonohtajien määrässä on havaittu selkeää laskua, mikä on aiheuttanut huolta erityisesti Helsingin Mikaelin seurakunnan varhaisnuorisotyöntekijöissä. Tilanteelle pyritään löytämään ratkaisu muun muassa parantamalla kerhonohtajien rekrytointia kesän rippikoululeirien aikana. Työntekijöiden mukaan esimerkiksi nuorisotyönohtajien asenteella kerhonohtajakoulutusta kohtaan on ollut merkitystä siinä, kuinka moni nuori rippikoululeireiltä lähtee mukaan koulutukseen. Myös koulutuksen uudistaminen motivoivammaksi ja houkuttelevammaksi voi parantaa tilannetta.

3 KERHONOHJAAJAKOULUTUKSEN PERUSTEET JA TYÖMENETELMÄT

Kerhonoajaajakoulutusmateriaalini pohjautuu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, joka mielestäni sopii hyvin seurakunnassa järjestettävän vapaaehtoistyöntekijöiden koulutuksen taustateoriaksi muun muassa siksi, että konstruktivismille tyypilliseen tapaan koulutus jättää tilaa keskustelulle sekä materiaalin muokkaamiselle ryhmän ja sen ohjaajan tarpeiden mukaan. Tässä luvussa käsitellään konstruktivistista oppimista sekä seurakunnissa tapahtuvaan kerhonoajaajien kouluttamiseen liittyvää perustietoa.

3.1 Konstruktivistinen oppiminen

Lapsuudesta asti ihminen on perusluonteeltaan utelias, aktiivinen, tavoitteisiin pyrkivä sekä palautehakuinen. Ihmisen mieli taltioi ja tulkitsee jatkuvasti ympäriltä tulevaa uutta informaatiota, ja näiden tietojen avulla ihminen muodostaa kuvan ympäröivästä maailmasta sekä itsestään sen osana. Konstruktivismin mukaan tämä jatkuva oppiminen kytkeytyy tiedon aktiiviseen konstruointiin, eli uuden tiedon rakentamiseen aiemmin opitun tiedon tueksi. Uuden oppiminen ei koskaan ala alusta. (Rauste-Von Wright, Soini & Von Wright 2003, 50–51, 162–163.)

Ihmisen elämänkaaren vaiheet liittyvät kiinteästi siihen, kuinka asioita opitaan. Ensinnäkin muutokseen vaikuttavat ihmisen fyysinen kasvu ja kehitys, toiseksi oppimisen edellytykset muuttuvat jatkuvasti, kun uusi opittu tieto rakentuu aiemmin opitun päälle. Kolmanneksi ihmisen oppimiseen vaikuttavat ympäristön asettamat odotukset ja kehitystehtävät. Ihmisen kypsyessä myös minäkäsitys muuttuu riippuvuudesta kohti itsenäistymistä sekä itseohjaavuutta. Jokaisessa ikävaiheessa ihminen konstruoi oppimaansa tietoa rakentaen samalla maailmankuvaansa. Erona on myös se, että lapsena ja nuorena opitaan tulevaisuutta varten, kun taas aikuisena jotain sen hetkisen elämän tapahtumaa varten. Kuitenkin ikään liittyvää kypsymistä ja oppimiseen liittyviä vaikutuksia on hankala erottaa toisistaan. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 73–80, 84; Uusikylä & Atjonen, 2005, 153.)

Brunerin oppimisen teorian mukaan (Scales 2008, 61, 64) uusi tieto tulee ensinnäkin voida järjestellä uudelleen aiemmin opitun tiedon avulla, toiseksi uudella tiedolla tulee

oppia tekemään jotain konkreettista ja kolmanneksi oppilaan tulee osata soveltaa ja arvioida uutta tietoa suhteessa tehtävään. Konstruktivinen oppimiskäsitys on joustava ja oppijan valmiuksia painottava. Keskeisenä oppimisen välineenä on kommunikaatio: kieli, viitekehys sekä oppijan käsitysten, sisäisten mallien ja strategioiden vuorovaikutus. Tämä siksi, että tieto rakentuu parhaiten sosiaalisissa tilanteissa. Yhdessä oppimisen edellytyksinä ovat kuitenkin oppilaiden keskinäinen vastavuoroisuus, tavoitteiden jakaminen sekä ryhmäytyminen. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 61, 162–163; Uusikylä & Atjonen 2005, 83, 153–154.)

Konstruktivismin haasteena on se, että sen pohjalta on vaikeaa luoda kiinteitä ja yksityiskohtaisia opetus suunnitelmia. Siksi sen avulla työskenneltäessä tärkeää onkin kouluttajan joustavuus ja mukautumiskyky. Helpoin tie on määritellä ennalta vain koulutuksen pääkohdat ja suunnitella yksityiskohtia sitten, kun koulutettava ryhmä ja sen tarpeet ovat tulleet ilmi. (Rauste-Von Wright, Soini, Von Wright 2003, 175.) Konstruktivismissa voi olla myös se vaara, että siinä sivuutetaan tärkeitä opetuksellisia ilmiöitä, esimerkiksi tottumukset, malli-oppiminen, tunteet ja asenteet. Opettajan ja oppilaan tulee olla jatkuvassa vuorovaikutuksessa, jossa molemmat toimivat sekä opettajina että oppilaina toisilleen. Opettajan ei tule jättää oppilasta selviytymään ajatustensa kanssa yksin. (Uusikylä & Atjonen 2005, 24–25, 240.)

3.1.1 Oppimisen ydin

Konstruktivistinen oppimiskäsitys on rakentunut kognitiivisen psykologian teorian pohjalta. Tämä näkyy siinä, että oppiminen ei konstruktivistisen näkemyksen mukaan ole erillinen prosessi vaan osa ihmisessä olevaa kokonaisprosessia: havaitsemista, muistamista, ajattelemista ja päätöksentekoa. Koska oppiminen tapahtuu parhaiten vuorovaikutuksessa, siitä on mahdollista tulla oppilaan maailmankuvaa muokkaava prosessi. (Scales 2008, 61; Von-Wright ym. 2003, 50–51, 174.)

Konstruktivismin mukaan oppiminen on aina tilannesidonnaista. Mikään oppiminen ei siis tapahdu ”yleensä” vaan aina jossakin nimetyssä paikassa tai tilassa. Tämä tarkoittaa myös sitä, että oppimisen ei tulisi olla elämästä irtaantunutta. Esimerkiksi 1900-luvulla vaikuttanut psykologi John Dewey piti tärkeänä sitä, että ensin opetellaan käsitteet ja vasta sen jälkeen siirrytään niiden toteuttamiseen käytännössä, sillä käsitteiden todelli-

nen merkitys ilmenee aina vasta niitä käytettäessä. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 54–55, 95, 155.)

Peter Scalesin (2008, 69) mukaan konstruktivistinen oppiminen liittyy kiinteästi syvään oppimiseen, sillä se edistää yhtä lailla kehittyvää oppimista ja sen tarkoitus on luoda yhteyksiä aiemmin opitun ja uuden tiedon välille. Tätä kutsutaan ennalta opitun tiedon uudelleen jäsentämiseksi, rekonstruoinniksi (Von-Wright 2003, 54–55). Syvä oppiminen perustuu oppilaita aktivoiviin oppimiskeinoihin, kuten ongelmanratkaisuihin, reflektointiin, tapausesimerkkeihin, soveltamiseen, arviointiin ja analysointiin. Oppiminen toimii parhaiten silloin, kun oppilaat ovat kiinnostuneita opetettavasta aiheesta.

Tämän lisäksi Scales (2008, 70) liittää konstruktivismiin myös aktiiviseen oppimiseen. Aktiivisuus ei tässä tarkoita sitä, että oppilaita ohjattaisiin toimimaan fyysisesti aktiivisella tavalla, vaan oppimiselle pyritään hakemaan merkitys. Aktiivisen oppimisen vastakohtana on passiivinen oppiminen, missä oppijat vain tekevät muistiinpanoja, kuuntelevat ja kopioivat samalla kun heidät täytetään kaikella tiedolla ilman, että heidän tarvitsee itse ajatella asioita. Aktiivisen oppimisen tuloksena on syvä oppiminen. Se saa oppijat yhdistelemään ideoitaan ja luomaan uusia sisäisiä malleja, lisäksi se edistää ajattelukykyä sekä itsenäistä oppimista.

3.1.2 Oppimisen välineet

Opetuksen alkaessa on tärkeää kartoittaa, millaisia tulkintoja tai käsityksiä oppilailla on eri käsitteistä tai ilmiöistä. Tärkeää on myös hahmottaa millaisia muutoksia niissä tapahtuu opetuksen kuluessa: millaisia uusia tulkintoja on omaksuttu ja miten asiat on ymmärretty. Koska oppiminen tapahtuu aina tietyssä kontekstissa, voi samojen taitojen käyttäminen olla haastavaa eri ympäristössä kuin missä niitä on totuttu käyttämään. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 168–169; Uusikylä & Atjonen 2005, 240.)

Rauste Von-Wrightin ym. (2003, 61, 66–68) mukaan vuorovaikutuksellinen oppiminen ja ryhmässä keskustelu ovat tärkeää siksi, että ne auttavat jäsentämään yksilön oman sisäisen toiminnan tiedostamista ja tulkintaa; toisin sanoen ne helpottavat itsereflektiota. Vuorovaikutuksessa kukin saa jakaa omia ajatuksiaan ja saa mahdollisuuden pohtia niin yksin kuin ryhmässä. Kun kuulee muiden mielipiteitä ja perusteluja, kykenee paremmin

kyseenalaistamaan omia ajatuksiaan ja ennakko-oletuksiaan. Saadessaan uusia näkökulmia oman toimintansa tarkasteluun, voi oppilas saada mahdollisuuden oppia uutta myös itsestään. Tietoisen itsereflektion avulla voi esimerkiksi kehittyä sopeutuvammaksi erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Konstruktivistisessa oppimisessa tärkeää eivät ole yksin tavoitteet vaan ennemminkin keinot, joilla tavoitteisiin pyritään. Yksi tällainen keino on kiinnittää huomiota siihen, minkälainen ympäristö tukee mielekästä oppimista. Oppimisympäristöllä voidaan tarkoittaa fyysistä tilaa, missä oppiminen tapahtuu, mutta yleensä tällä määrittelyllä haetaan oppimistilanteen luonteen kuvausta. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 57.)

Rauste-Von Wrightin ym. (2003, 62–63) mukaan oppimisympäristö voi olla avoin tai suljettu. Näistä kahdesta määrittelystä konstruktivismia lähemmäs sijoittuu avoimen oppimisympäristön käsite. Avoimessa oppimisympäristössä oppiminen tapahtuu prosessinomaisesti ja pitkäkestoisesti (Scales 2008, 69). Oppimiselle määritellään tavoitteet, mutta sitä, kuinka tavoitteisiin päästään ja kuinka oppiminen päättyy, ei ole määritelty. Näin oppimistilanteen toteutuksessa jää tilaa sekä opettajan että oppilaiden vaikutusmahdollisuuksille. Tämä edellyttää sitä, että opetuksen on oltava osallistujien jatkuvan arvioinnin kohteena, jotta se palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla oppilaiden kehittymistä.

Avoimen oppimisympäristön tulisi olla muun muassa turvallinen, hyväntahtoinen ja motivoiva, jotta siinä voi ottaa riskejä, kyseenalaistaa omaa ja toisten ajattelua sekä kysyä hankalilta tuntuvia kysymyksiä. Rauste-Von Wrightin ym. (2003, 65) mukaan oppimistilanteen sisäisiin näkökulmiin kiinnitetään yleensä liian vähän huomiota, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että oppimisympäristön muodostamiseen kannattaisi panostaa yhtäläillä kuin opetuksen suunnitteluun. Tavoitteena tulisi aina olla sosiaalisesti laadukkaan oppimisympäristön luominen.

Kunkin oppilaan persoonallisuustekijät vaikuttavat heidän oppimisvalmiuteensa. Esimerkiksi oppilaan itsearvostuksen ja itsetunnon on oltava riittävän vahva, jotta hän uskaltaa kokeilla uutta, kokea vastaan tulevat haasteet myönteisiksi sekä ottaa vastaan sekä positiivista että rakentavaa palautetta. Myös oppilaan omat pelot, halut, toiveet ja intressit vaikuttavat oppimiseen. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 81, 92.)

3.2 Kerhonohjaajat ja heidän kouluttamisensa

Kerhonohjaajat ovat seurakunnan vapaaehtoisia työntekijöitä, jotka kuuluvat omalta osaltaan varhaisnuorisotyöntekijöiden tiimiin ja ovat muiden seurakunnan työntekijöiden tavoin toteuttamassa kasteopetusta. Kerhonohjaajat ovat pääsääntöisesti rippikoulun käyneitä 15–18-vuotiaita nuoria, jotka ovat lähteneet mukaan koulutukseen eri syistä. Yksi voi olla ylipäättänsä kiinnostunut kerhon ohjaamisesta, toista kannustavat rippikouluileirillä saadut hyvät muistot seurakunnasta ja kolmas voi olla innostunut siksi, että on joskus itse ollut kerholaisena. Myös vanhemmat kerhonohjaajat ovat tärkeitä, sillä he toimivat kerholaisille turvallisen aikuisen esikuvina. (Silvo 1997, 276–277.)

Kerhonohjaajien työ on vaativaa ja niinpä heiltä edellytetään vahvaa motivaatiota ja sitoutumista, jotta he jaksavat toimia tehtävässään. Koulutus tulee aloittaa hyvissä ajoin ennen kerhojen alkua, jotta kerhonohjaajat saavat riittävät valmiudet kerhon ohjaamiseen. Kerhonohjaajia koulutettaessa tulee ottaa huomioon heidän toiveensa ja pohtia, mikä alue kerhon ohjaamisessa voisi olla nuorille vapaaehtoisille erityisen haastavaa. Esimerkiksi moni kerhonohjaaja on kertonut haastavimmaksi tehtäväksi hartauden valmistamisen. Koulutukseen voi halutessaan sisällyttää vuosittain järjestettävät rovastikunnalliset kerhonohjaajien päivät sekä järjestöjen, kuten Poikien ja tyttöjen keskuksen, tarjoamaa tukimateriaalia. (Jansa 2010, 277; Silvo 1997, 279–280.)

Kerhonohjaajakoulutuksen tarkoituksena on tarjota nuorille tietotaidolliset valmiudet kerhon ohjaamiseen. Lisäksi on tärkeää huolehtia kerhonohjaajien jaksamisesta, sillä työntekijöiden lailla hekin käyttävät keskeisenä työvälineenään omaa persoonaansa. Varhaisnuorisotyöntekijät ovat kouluttajien lisäksi kerhonohjaajien tukihenkilöitä, valmentajia sekä sielunhoitajia. Heidän kiinnostuksensa nuorta sekä tämän ohjaamaa kerhoa kohtaan tukevat merkittävästi jaksamista. Työntekijöiden on hyvä muistaa, ettei varhaisnuorisotyö toimisi hyvin ilman osaavia vapaaehtoisia. Koulutusiltojen lisäksi kerhonohjaajan kohtaaminen ennen tai jälkeen kerhokertaa tukee kerhonohjaajaa. (Jansa 2010, 278; Silvo 1997, 280.)

Kerhonohjaajakoulutuksen on tarkoitus olla kerhonohjaajille myös työnohjauksellista. Paunonen-Ilmosen (2001, 11–12, 29–31) mukaan työnohjaus kuuluu henkilöstön, tässä tapauksessa kerhonohjaajien, kehittämiseen ja se luetaan osaksi henkilöstön koulutusta.

Työnohjaus on tärkeää, sillä sen kautta työntekijät pystyvät kehittymään sekä arvioimaan niin itseään kuin koko työskentelyryhmääkin. Työnohjaus on säännöllisesti toistuva ja määräajoin toteutuva vuorovaikutus- ja oppimisprosessi, joka on osa työntekijöiden työtä. Tältä osin säännölliset kerhonoahjaajailat tukevat työnohjauksen perusperiaatteita. Ohjauksen tavoitteena on, että työntekijät kehittyvät henkisesti ja saavat tukea persoonalliselle kasvulleen, tunne-elämälleen sekä ammatti-identiteetilleen. Työnohjauksesta vastaavan henkilön tulee edustaa ohjattavan ammattia ja hänen täytyy olla sekä ammatillisesti että tiedollisesti kokeneempi.

Kerhonoahjaajien koulutuksessa tulee ottaa huomioon varhaisnuorisotyön tavoitteet sekä tarpeet ja sen tulee vastata työalan haasteisiin. Koulutuksen tavoitteena on auttaa kerhonoahjaajia toimimaan seurakunnassa ja ottamaan vastuuta varhaisnuorten kristillisestä kasvatuksesta. Koulutuksen aikana myös kerhonoahjaaja kasvaa kristittyinä ja saa muun muassa valmiudet pienryhmän ohjaamiseen. On olemassa monia tapoja järjestää kerhonoahjaajien koulutusta, esimerkiksi pitämällä se omana kokonaisuutenaan erillään isokoulutuksesta. Tällöin kerhonoahjaajakoulutuksessa keskitytään enemmän erityisesti varhaisnuorten kulttuuriin ja varhaisnuoren kohtaamiseen. (Silvo 1997, 175, 177–178.)

Jatkuva koulutus on tärkeää kerhonoahjaajien kannalta, siksi säännölliset kerhonoahjaajien tapaamiset on yleisesti nähty hyväksi. Tapaamisissa on hyvä olla aina jokin tema, joka tukee kerhonoahjaajia tehtävässään. Myös muiden kerhonoahjaajien tapaaminen vahvistaa kerhonoahjaajan identiteettiä. On tärkeää, että kerhonoahjaajailloissa jätetään tilaa fiiliskierroksille ja kerhonoahjaajien tärkeille asioille, iloille ja suruille (Jansa 2010, 278). Kerhonoahjaajien osallistumismahdollisuus koulutuksen suunnitteluun voi motivoida heitä osallistumaan, sillä kuulluksi tuleminen ja vastuun saaminen lisäävät kerhonoahjaajissa arvostuksen tunnetta. (Silvo 1997, 280.)

4 PROSESSIN KUVAUS

Koulutuksen suunnittelussa otettiin huomioon sekä työntekijöiden toiveet että lukuvuoden 2009–2010 kerhonojajailta kerätty palaute. Palautteenkeruu tapahtui toukokuussa 2010 järjestetyssä kerhonojajien virkistyspäivässä. Palaute kerättiin viidelle A3-kokoiselle paperille, joissa jokaisessa oli yksi kysymys: Mikä kerhon vetämisessä oli kivointa? Mikä kerhonojajailloissa oli kivointa ja hyödyllisintä? Mikä kerhon vetämisessä oli haastavinta? Oliko koulutusta syksyllä riittävästi ennen ensimmäistä kerhokerhtaa? Mitä toivot ensi lukuvuoden kerhonojajailloilta? Lisäksi kerhonojajaajat saivat antaa vapaasti palautetta kerhonojajailloista sekä koulutuksesta.

Kerhonojajaajat kiersivät paperilta toisille ja kirjoittivat nimettöminä palautetta kulu-neesta lukuvuodesta. Menetelmä toimi hyvin, sillä tällä tavoin jokainen kerhonojajaaja sai keskittyä rauhassa kuhunkin kysymykseen ja vastata oman kokemuksensa mukaan. Pääasiassa vastaukset ja palautteet olivat myönteisiä. Kehittämistä ehdotettiin kerhonojajajailtoihin, joihin toivottiin enemmän neuvoja esimerkiksi haastavan ryhmän ohjaami-seen. Myös askartelu- ja kokkausvinkkejä toivottiin lisää. Mielestäni merkittävin kohta palautteessa oli kuitenkin se, ettei koulutusta ollut joidenkin kerhonojajajien mielestä ollut ollenkaan.

Koulutusmateriaali valmistui kesän 2010 aikana ja otettiin käyttöön Helsingin Mikaelin seurakunnassa saman vuoden syksyllä. Ajattelun pohjana olen käyttänyt Poikien ja tyt-töjen keskuksen kerhonojajajakoulutusmateriaaleja Oikea käsi, Viuhka, Koppi ja Kerhonojajajien peruskurssi sekä Hannele Nuojuan ja Riikka Tivisen Herttoniemen seura-kunnan kerhonojajajakoulutuksen Kerhon startti -pakettia. Kerhonojajajakoulutusmate-riaali koostuu viikonloppukoulutus Starttipäivistä sekä jatkuvista kerhonojajajailloista, joita pidetään noin kuukauden välein.

4.1 Konstruktivistinen oppimiskäsitys kerhonojajajakoulutuksessa

Yhdessä Helsingin Mikaelin seurakunnan työntekijöiden kanssa asetimme kerhonojajajakoulutuksen ylimmäksi tavoitteeksi sen, että kerhonojajaajat saisivat riittävästi val-miuksia toimia kerhon ohjaajina. Tähän tavoitteeseen päästiin muokkaamalla koulutusta

siten, että se mielestämme sisältäisi kerhonohtajana toimimisen kannalta tärkeitä ja keskeisiä teemoja. Koulutusmateriaalista löytyvät kunkin koulutusillan pääteemat sekä esimerkkiharjoituksia. Suunnitelmat eivät ole sitovia, vaan työntekijät voivat itse muokata kullekin kerralle ryhmälle sopivan tavan oppia asioita. Tämä on tyypillistä konstruktivismille, jossa tavoitteet ja niiden saavuttaminen on tärkeää, mutta jossa toteutusta ei voi tarkasti suunnitella, vaan se määrittyy opettajan ja oppilaiden tarpeiden ja tavoitteiden mukaan (Rauste-Von Wright ym. 2003, 57).

Yhden konstruktivistisen oppimisen keskeisen teeman, itsereflektion, merkitystä ei mielestäni voi olla korostamatta myöskään kerhonohtajakoulutuksen kohdalla, sillä kerhonohtajan on ymmärrettävä ja tiedostettava oma roolinsa kerhon ohjaajana, jotta hän pystyy paremmin toimimaan kerholaistensa kanssa. Toisin sanoen kerhonohtajan on sisäistettävä olevansa kerhon ohjausvastaava, ei esimerkiksi kerholaisten kaveri. Itsereflektio sekä koulutusryhmässä tehtävä yhteinen reflektio opeteltavista asioista ovat merkittäviä oppimisen hetkiä kullekin kerhonohtajalle itselleen. Itsensä reflektointi auttaa myös kerhonohtajia kasvamaan kerhon ohjaamisen ammattilaisina.

Koulutusilloissa on jätetty tilaa niin kerhonohtajien kuulumisille kuin kunkin illan aiheeseen liittyvälle keskustelulle. Kerhonohtajakoulutuksessa kerhonohtajilla on erilaiset tavoitteet ja erilainen rooli kuin esimerkiksi koulumaailmassa, joten heidän käyttäytymisensä näissä kahdessa voi poiketa toisistaan. Myös esimerkiksi oppiminen kerhonohtajakoulutuksessa voi olla erilaista kuin koulussa. Kuitenkin koulussa opituilla taidoilla, kuten ryhmässä toimimisella sekä vuorovaikutus- ja esiintymistaidoilla, on merkitystä myös kerhonohtajaksi kouluttauduttaessa.

Kerhonohtajakoulutusmateriaali on suunniteltu siten, että se mukailisi parhaalla mahdollisella tavalla 14-vuotiaiden ja vähän vanhempien kerhonohtajien ajatusmaailmaa. Lisäksi monet koulutukseen suunnitellut esimerkkiharjoitteet ovat joko pienryhmissä tai koko koulutusryhmän kanssa tehtäviä, mikä tukee konstruktivistista ajatusta vuorovaikutuksellisesta oppimisesta.

Kerhonohtajakoulutuksessa pyritään tukemaan kerhonohtajia kerhon ohjaamisessa ja ohjaajana toimimisessa. Yksi konstruktivismin mukainen tärkeä tavoite koulutuksessa on, että työntekijät tukevat nuoria kerhonohtajia kasvamaan itsenäisiksi sekä itseään

arvostaviksi nuoriksi aikuisiksi. Rakentavan palautteen antaminen ja saaminen kehittää nuoria hyväksi kerhonohjaajiksi sekä aikuiseksi kasvamisessa. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 81.)

4.2 Koulutuksen sisältö

Kerhonohjaajakoulutuksessa on annettu mahdollisimman paljon tilaa kerhonohjaajien omien huolien ja kokemusten käsittelylle sekä kerhoista keskustelulle. Tästä syystä jokainen koulutusilta aloitetaan kerhojen ja kerhonohjaajien kuulumiskierroksella. Tämän jälkeen käsitellään opetukselliset teemat sekä nautitaan ravitseva iltapala. Illan päättää hartaus, jonka aiheet noudattavat kirkkovuotta ja tulevat joko edellisen tai tulevan sunnuntain tekstien mukaan. Koulutusmateriaalin hartauksissa on käytetty Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Evankeliumikirjan ensimmäistä vuosikertaa (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. c.).

Koulutuksen aloitusviikonloppu Starttipäivät toteutettiin kahtena kaupungissa järjestettävänä koulutuspäivänä. Loput koulutuskerrat toteutettiin kuukausittain järjestettävänä koulutusiltoina, joissa keskityttiin tiettyihin valittuihin erityisteemoihin. Seuraavissa alaluvuissa käsitellään Starttipäivien ja kerhonohjaajakoulutusiltojen sisältöä sekä mahdollisia toteuttamismenetelmiä. Koulutuksen aloitusviikonloppu Starttipäivät löytyy liitteestä 1 ja koulutusillat liitteestä 2.

4.2.1 Starttipäivät

Viikonloppukoulutuksen tarkoituksena oli lähteä liikkeelle kerhon ohjaamisen perusasioista. Jansan (2010, 258) mukaan kerhonohjaajille tulee antaa konkreettista opetusta niin leikkien, askartelujen kuin hartauksienkin ohjaamisesta, sillä ei voida olettaa kerhonohjaajien osaavan näitä taitoja automaattisesti. Lisäksi osa koulutukseen lähteneistä nuorista ei ole välttämättä aiemmin ollut mukana kerhoissa, joten heille tulee tarjota mahdollisuus kokea kerho konkreettisella tasolla. Tästä syystä pidettiin demokerhot, joissa työntekijät toimivat kerhonohjaajina ja kerhonohjaajat kerholaisina. Demokerhojen jälkeen kerättävän palautteen tarkoitus oli saada kerhonohjaajat tarkastelemaan muun muassa sitä, kuinka kerhonohjaaja toimi tehtävässään, oliko kerho suunniteltu,

toimiko työnjako, oliko ohjeistus selkeää ja kuinka turvallisuus oli huomioitu. Kerhon kulun perusteet oli hyvä opettaa kerhonohjaajille sen jälkeen, kun kaikki olivat saaneet yhteisen kokemuksen kerhokerrasta, sillä opetuksessa oli helppo viitata demokerhoissa esiin tulleisiin aiheisiin.

Ryhmän ohjaamisesta kerhonohjaajille kerrottiin ensin perustiedot, ja sen jälkeen jokainen pääsi pienryhmässä harjoittelemaan leikin ohjaamista. Jokainen kerhonohjaaja sai sattumanvaraisen leikin, joka hänen tuli ensin opetella itse ja ohjata sen jälkeen muille. Kaikissa pienryhmissä oli mukana työntekijä, joka antoi yhdessä leikkijöiden kanssa palautetta leikin ohjaajalle. Harjoituksessa korostettiin selkeää ohjeistusta sekä leikin ohjaajan johtajuutta leikin sääntöjen laatimisessa ja noudattamisessa. Haasteellisinta leikin ohjaamisessa oli kerhonohjaajien mielestä esimerkiksi ryhmän hallitseminen, johon työntekijät pyrkivät antamaan tukea.

Varhaisnuorisotyön hengellinen elämä toteutuu pääasiallisesti hartauselämän kautta. Kerhonohjaajan on tärkeää sisäistää hartauden pitämiseen liittyvä osaaminen, siksi hartausopetuksen merkitys on keskeinen osa kerhonohjaajien kouluttamista. (Ritokoski 2010, 84.) Koulutusviikonlopun aikana kerhonohjaajien kanssa käytiin läpi, kuinka rakentaa hyvä sekä lapsille sopiva hartaus ja mistä eri elementistä se voi koostua, esimerkiksi kynttilästä, tarinasta, rukouksesta ja laulusta.

Kokonaisuuden aikana pyrittiin käymään selkeästi läpi kerhon keskeiset osat ja niiden tarkoitukset. Turvallisuusosiossa käsiteltiin sekä fyysiseen että henkiseen turvallisuuteen liittyviä asioita. Keskeinen osa turvallisuuteen liittyvässä opetuksessa on hätäensiavun antaminen sekä hätäpuhelun soittaminen. Esimerkiksi nyrjähdyksiä ja haavojen hoitoa sekä hätäkeskukseen soittamista on hyvä käydä läpi kerhonohjaajien kanssa, jotta he osaavat toimia hätätilanteen sattuessa.

Yksi koulutusta koskevista haasteista oli kerhonohjaajien sitouttaminen paremmin koulutukseen. Tämä toteutettiin siten, että kerhonohjaajat kirjoittivat työsopimukset ja he saavat jokaisesta pidetystä kerhokerrasta pienen korvauksen. Motivoivaksi tekijäksi kerhonohjaajat saivat myös kerhonohjaajan henkilökortit, johon jokaiseen tuli kerhonohjaajan tiedot, kuva ja tulevien koulutusiltojen ajankohdat.

4.2.2 Ongelmatilanteet kerhossa

Kerhon ongelmatilanteiden käsitteleminen ensimmäisessä koulutusillassa koettiin hyväksi, sillä kerhossa ilmeneviin ongelmiin on helppo ja paras puuttua heti kerhojen alussa. Ongelmien jatkuessa ja muuttuessa rutiiniksi on vaikeampaa lähteä muuttamaan totuttuja toimintatapoja. Kerhonohtajakoulutuksessa haluttiin antaa kerhonohtajille apua siihen, kuinka toimia haasteellisen kerhoryhmän kanssa, sillä tämän tarve nousi esille vanhoilta kerhonohtajilta kerätystä palautteesta.

Ritokosken (2010, 63) tutkimuksen mukaan yksi varhaisnuorisotyötä kohtaavista haasteista ovat erityishuomiota tarvitsevat lapset ja nuoret. Siksi kerhonohtajille tulisi antaa enemmän tukea oppimis-, keskittymis- ja käyttäytymisvaikeuksia omaavien kerholaisien kohtaamiseen. Jokaisen kerholaisen käyttäytymiseen vaikuttavat hänen taustansa, esimerkiksi ongelmat kotona tai väkivaltainen käyttäytyminen, sekä jo nuorena alkanut päihteiden käyttö. Tästä syystä koulutusillassa pyrittiin antamaan kerhonohtajille välineitä ottaa huomioon ongelmallisesti käyttäytyvät lapset. Jansan (2010, 278) mukaan on myös tärkeää, että kerhonohtajat pääsevät purkamaan työntekijälle mahdollisista ongelmatilanteista kerhossa. Tästä syystä korostimme sitä, että kerhonohtajan ei haastavissa tilanteissa tarvitse eikä tule jäädä yksin, vaan hänellä on täysi oikeus ottaa yhteyttä työntekijään mieltä painavissa asioissa.

Koulutusillassa halusin erityisesti antaa kerhonohtajille välineitä puuttua kerhossa tapahtuvaan kiusaamiseen. Aihe alustettiin käymällä läpi hyvän vuorovaikutustaidon pelisääntöjä sekä minä-viestien käyttöä ongelmallisissa tilanteissa, sillä ne ovat yksinkertaisia ja toimivia työvälineitä ongelmatilanteita kohdatessa. Minä-viesti toimii hyvin esimerkiksi tilanteessa, jossa kerholainen käyttäytyy hallitsemattomasti eikä kuule kerhonohtajan kieltoja. Sanat ”minusta tuntuu pahalta, kun sinä et kuuntele vaan häiritset muiden työskentelyä käyttäytymiselläsi” voivat monesti olla pysäyttäviä. Halusin myös korostaa sitä, että kerhonohtaja on kerhossa kerholaisiaan varten ja yksi kerhon tarkoituksista on muodostaa luottamuksellinen suhde ohjaajan ja kerholaisen välille. Kerhonohtajan asenteen merkitystä käytiin läpi, koska aiempina vuosina esimerkiksi motivaation puute oli kovasti vaivannut kerhonohtajia.

Erilaiset kerhon ongelmatilanteet käsiteltiin Suomen poikien ja tyttöjen keskuksen KOPPI – Kerhonohjaajan peruskurssin (1997, 63–64) ongelmanratkaisutaulukon avulla. Kerhonohjaajille jaettiin lista kysymyksistä, joihin he saivat itse liimata mielestään sopivan ratkaisun. Tämä harjoitus sekä materiaalista löytyvä Valokuva-harjoitus (LIITE 2: Ongelmatilanteet kerhossa) auttavat kerhonohjaajia hahmottamaan tilannetta omassa kerhossaan ja voivat antaa uusia näkökulmia siihen, mitä heidän juuri alkaneessa kerhossaan tapahtuu.

4.2.3 Monikulttuurinen kerho

Monikulttuurinen Suomi ja erityisesti monikulttuurinen Helsinki eivät ole nykypäivänä vieraita käsitteitä. Globalisaation myötä liikkuminen maasta toiseen on lisääntynyt paljon ja tämä näkyy myös meillä Suomessa. Halusin monikulttuurisuutta käsiteltävän kerhonohjaajien kanssa erityisesti siitä syystä, että Helsingin Mikaelin seurakunta sijaitsee Itä-Helsingissä, missä ulkomaalaistaustaisten henkilöiden määrä on suuri verrattuna muuhun Helsinkiin. Mikaelin seurakunta sijoittuu Mellunkylän alueelle, missä ulkomaalaisten osuus alueen väestöstä vuosien 2008 ja 2009 vaihteessa oli yli 15,8 prosenttia ja vuosien 2000–2009 välisenä aikana heidän määränsä on kasvanut 4,3–8,01 prosenttiyksikköä. Samat luvut esimerkiksi Länsi-Helsinkiin sijoittuvien Munkkiniemen ja Lauttasaaren alueilla ovat 6,0–8,3 prosenttia sekä 1,1–2,5 prosenttiyksikköä. (Helsingin kaupungin tietokeskus 2009, 15–16.) Ulkomaalaistaustaisten lasten määrää Helsingin Mikaelin seurakunnan kerhoissa ei ole mitenkään tilastoitu, mutta seurakunnan varhaisnuorisotyöntekijöiden mukaan kerhoissa on viime vuosina ollut muutamia lapsia, joilla on taustalla muu kuin suomalainen alkuperä. Väestön kehityksen perusteella voi todeta, että ulkomaalaistaustaisten lasten määrä seurakunnan kerhoissa voi lisääntyä tulevina vuosina.

Koulutusillassa käytiin läpi ulkomaalaisuuteen liittyviä termejä, sillä niiden tunnistaminen ja erottaminen on kerhonohjaajille yleissivistävää. Rasismiin ja ennakkoluuloihin halusin kiinnittää huomiota siksi, että kerhonohjaajat pohtisivat omia ajatuksiaan ulkomaalaistaustaisuuteen ja maahanmuuttoon liittyen. Rasistinen tai ennakkoluuloinen käyttäytyminen toista kohtaan luokitellaan kiusaamiseksi, ja kerhonohjaajien on tärkeää saada tukea siihen puuttumiseen. Tämän koulutuskerran suunnittelin yhteistyössä Vartiokylän rovastikunnan varhaisnuorisotyön maahanmuuttajaprojektin työntekijän Saana

Moskuvaaran kanssa ja hän toimi koulutusillassa vierailevana asiantuntijaluennoitsijana.

4.2.4 Kerhonoijaajan uskonelämän hoitaminen

Tämän koulutuskerran on tarkoitus olla ikään kuin muistutuksena niin kerhonoijaajille kuin työntekijöillekin siitä, mikä on kerhonoijaajakoulutuksen yksi tärkein elementti: mahdollisuus kasvaa kristittyinä ja oppia toimimaan seurakunnan työntekijänä. Koulutusillan aikana keskitytään kerhonoijaajiin ja heidän uskonelämän hoitamiseen. Illan tarkoituksena on toimia myös rauhoittavana ja rentouttavana kertana koulunkäynnin uuttamille kerhonoijaajille. Koulutusillassa askarreltavat alttaritaulut (LIITE 2: Kerhonoijaajan uskonelämän hoitaminen) auttavat valmistelemaan kerhon hartaustilannetta toimimalla visuaalisena tekijänä sekä merkinä kerholaisille hartauden alkamisesta. Hartauteen liittyvä opetus pidettiin Starttipäivinä.

4.2.5 Syyskauden päätös ja kevätkauden avaus

Syyskauden päätöksessä on tarkoitus kiittää kerhonoijaajia, rentoutua sekä kerätä palautetta kuluneesta syksystä. Kerhot loppuvat syksyn osalta pian, joten tällä koulutuskerralla ollaan jo lähellä joulua. Syy, miksi tälle kerralle ei sisälly koulutuksellista ominaisuutta on juuri joulussa, sillä kerhonoijaajatkin ovat jo loman tarpeessa ja kaipaavat luennoinnin sijasta hiukan hemmottelua. Kevätkauden avaukseen ei myöskään sisälly kerhokertojen valmistelun lisäksi muuta asiaa, sillä yksin suunnittelu on aikaa vievää ja raskasta.

4.2.6 Mitä muissa kerhoissa puuhataan?

Kerhonoijaajakoulutusmateriaali sisältää kolme Mitä muissa kerhoissa puuhataan? -koulutusiltaa. Näiden kertojen tarkoituksena oli antaa kerhonoijaajille katsaus muiden kerhojen toimintaan. Kerhonoijaajilla on myös ohjelmavastaajina mahdollisuus saada palautetta omista kerhoistaan muilta kerhonoijaajilta sekä työntekijöiltä. Koulutusillat sisältävät rentoa yhdessäoloa mutta myös opetuksellista elementtiä palautteenannon muodossa. Kun kerhonoijaajat pääsevät tutustumaan muiden kerhojen käytäntöihin, voivat he samalla miettiä, lähtisivätkö tulevana syksynä ohjaamaan jotain toista kerhoa.

Kevätkausi on syksyä pidempi, joten siksi päätin sijoittaa nämä kolme kertaa siihen missä ne ovat. Koulutuksen keskeisimmät asiat on käyty jo syksyn aikana läpi, mikä on mielestäni hyvä sekä kerhojen kulun että kerhonohtajien oppimisen kannalta. Lepoisampi kevät jättää myös kerhonohtajille hyvän mielen eikä uuvuta liikaa kerhonohtamisen sekä koulunkäynnin ohella.

5 PALAUTE JA ARVIOINTI

Palautteen saaminen niin Helsingin Mikaelin seurakunnan työntekijöiltä kuin kerhono-
jaajiltakin oli tärkeää siksi, että saisin varmistuksen koulutuksen tarpeellisuudesta ja
hyödyllisyydestä sekä ehdotuksia koulutuksen mahdolliseen muokkaamiseen. Lisäksi
Helsingin Mikaelin seurakunnan kerhonojaajakoulutuksen havainnointi lukuvuoden
2009–2010 ja palautteen keruu kyseiseen koulutukseen osallistuneilta kerhonojaajilta
auttoivat myös valmistamaan juuri tähän seurakuntaan sopivan koulutuksen, mikä ei
olisi onnistunut pelkän teoreettisen tiedon varassa.

Varhaisnuorisotyöntekijöiden kanssa käytyjen keskustelujen kautta saadun palautteen
perusteella voi todeta, että koulutusmateriaali on seurakunnalle tarpeellinen, sillä opin-
näytetyöni tulee siellä konkreettiseen käyttöön. Koulutusillat ovat saaneet työntekijöi-
den mukaan ryhtiä entisiin verrattuna. Lisäksi materiaaliin on heidän mukaansa sisälly-
tetty kerhonojaajien koulutuksen kannalta oleelliset asiat, esimerkiksi hengellisen elä-
män hoitaminen ja ongelmatilanteisiin puuttuminen. Seurakunnan kannalta on myös
tärkeää, että kerhonojaajien koulutuksessa panostetaan muun muassa vuorovaikutustai-
toihin, sillä osa kerhonojaajista saa mahdollisuuden toimia isosena seuraavan kesän
rippikoululeireillä.

Kerhonojaajailtojen keskeisimmäksi ongelmaksi muodostuivat ajankäytön rajallisuus
sekä kerhonojaajien osallistumisaktiivisuuden vaihtelut. Kun illan kesto on vain kaksi
tuntia, on siihen hankalaa mahduttaa kuulumiset, toiminta, ruokailu sekä hartaus. Myös
iltojen osallistujamäärää on lähes mahdotonta tietää etukäteen. Työntekijöiden mukaan
koulutusmateriaalini käytännön toteutuksen ei onneksi tarvinnut mennä tarkasti suunni-
tellun ohjelman mukaan, vaan koulutusillat pystyttiin hyvin muokkaamaan kerhono-
jaajien määrän ja illan tunnelman mukaisesti. Haastavaa kerhonojaajailloissa on se,
kuinka huomioida erilaisten kerhojen tarpeet sekä erilaisista taustoista tulevat kerhono-
jaajat. Työntekijöiden mukaan materiaali oli kuitenkin siinä mielessä onnistunut, ettei
siinä annettu aina tietyllä kerralla eväitä juuri siihen tiettyyn kerhoon, vaan jokainen ilta
palveli jokaista kerhonojaajaa henkilökohtaisella tasolla.

Starttiviikonloppu oli alun alkaen tarkoitus pitää leirimuotoisena, mutta tälle kerralle leirikeskusta ei saatu varattua ajoissa. Keskustelimme kuitenkin työntekijöiden kanssa siitä, että aloitusviikonloppu kannattaisi tulevaisuudessa pitää leirillä, sillä siten se palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla erityisesti kerhonohjaajien ryhmäytymistä. Lisäksi leirillä opeteltavien asioiden äärellä oltaisiin intensiivisesti, kun taas kaupungissa järjestettävänä kahtena erillisenä päivänä tunnelman katkaisee aina poistuminen yön ajaksi. Helsingin Mikaelin seurakunnassa nähdään myös kerhonohjaajien kannalta tärkeänä Espoon ja Helsingin hiippakuntien kerhonohjaajapäiville osallistuminen, sillä se auttaa kerhonohjaajat hahmottamaan itsensä paremmin osaksi suurta kokonaisuutta, ei vain pientä ryhmää yhden seurakunnan alueella.

Uusilta kerhonohjaajilta kerättiin palaute marraskuussa 2010, kun osallistuin opinnäyte-työni osalta viimeistä kertaa kerhonohjaajailtaan. Palaute kerättiin kirjallisena monisteille, joihin oli lyhyesti kerrottu kunkin koulutuskerran sisältö. Tämä siitä syystä, että kerhonohjaajat muistaisivat paremmin, mitä kullakin kerralla oli käsitelty. Palautteen lisäksi lomakkeissa kysyttiin kerhonohjaajien kokemuksista. Tämä oli mielestäni tärkeää siksi, että kerhonohjaajat saivat tilaisuuden kertoa sellaisista kerhoihin liittyvistä asioista, mistä eivät ehkä olleet työntekijöiden kanssa keskustelleet. Päädyin kirjalliseen palautteen keruuseen koska mielestäni siten kerhonohjaajat pystyisivät paremmin keskitymään palautteen antamiseen. Tämä ajatus osoittautui oikeaksi ja sain paikalla olleilta kerhonohjaajilta hyvää ja rakentavaa palautetta. Palautteenkeruulomake löytyy liitteestä 3.

Palautteeseen vastasi kymmenen kerhonohjaajaa, joiden vastaukset olen merkinnyt koodinumerolla yhdestä kymmeneen. Kaikki vastanneet olivat pääosin samaa mieltä siitä, että sekä koulutuksen aloitusviikonlopussa että kerhonohjaajailloissa saadut tiedot ja taidot olivat olleet riittäviä kerhon ohjaamisen aloittamiseen. Kerhoissa on ollut jonkin verran ongelmatilanteita tai häiriökäyttäytymistä, mutta vain yksi kerhonohjaaja ilmoitti, että tilanteeseen ei ole vielä löytynyt ratkaisua.

(Vastaaja 2) Se tunteisiin vetoaminen on toiminut.

(Vastaaja 6) Tottelemattomuus on ollut ongelmana toisinaan, ja olen käyttänyt hyväksi vuorovaikutustaitoja, esim. minäviestiä. Ongelma ei ole aivan vielä ratkennut, mutta yritän vielä keksiä mahd. rangaistuksia yms.

Monikulttuurinen kerho -kerta oli myös kahden vastaajan mielestä koettu hyödyllisenä:

(Vastaaja 2) Oppi tietämään lisää maahanmuuttajista. Oli hyvä kerta. (Opin että) Ne kaikki termit ei tarkoita aina samaa.

(Vastaaja 3) Aloin ymmärtää maahanmuuttajia paljon enemmän.

Palautekyselyyn vastanneista kerhonohtajista kaksi koki kaipaavansa vähän lisää opetusta hartauksien pitämiseen. Seurakunnassa työskenteleminen tuntui vastanneiden kerhonohtajien mielestä todella hyvältä, mukavalta ja ylpeältä, välillä ärsyttävältä sekä antoisalta. Yhden kerhonohtajan mielestä erityisesti lasten kanssa olo tuntui hyvältä. Lisäksi yksi vastanneista luonnehti seurakunnassa työskentelyä näin:

(Vastaaja 5) (Tuntuu) kivalta. Ei siinä mitää hävettävää ole?

Kerhonohtajaillat tuntuivat yhden vastanneen mielestä liian raskailta ja yksi tunsi kokeneensa väsymystä noin muuten.

(Vastaaja 1) Kerhonohtajaillat liian raskasta heti oman kerhon perään ja on liikaa ruokaa.

(Vastaaja 4) Miinusta melu (kerhoissa), väsymys (illat).

Muut vastasivat, että koulutusilloissa saatu info, yhteinen tekeminen, opetus sekä hartaudet ovat tukeneet hyvin kerhonohtajana toimimista. Työntekijöiltä saatu tuki on myös ollut riittävää ja yksi vastanneista koki, että tukea on saanut aina kun sitä on tarvinnut.

(Vastaaja 9) Olen itse kokenut KO-illat (kerhonohtajaillat) hyväksi tavaksi ohjata (meitä) kerhonohtajia. Ja on kiva, että meitäkin muistetaan aina välillä hyvillä jutuilla.

Palautelomakkeista oli hyvin nähtävissä se, että osallistuminen kerhonohtajien koulutuksiin oli ollut vaihtelevaa, sillä lähes kaikki olivat merkinneet palautelomakkeeseen yhteen tai useampaan kohtaan etteivät olleet osallistuneet. Poissaolot eivät kuitenkaan sijoittuneet aina tiettyihin koulutuskertoihin, vaan jakautuivat melko tasaisesti.

Opinnäytetyöprosessin haasteellisimpana vaiheena koin työntekijöiden vaihtuvuuden Helsingin Mikaelin seurakunnan varhaisnuorisotyön tiimissä keväällä 2010. Tilanne seurakunnassa aiheutti hetkellisen pysähtyneisyyden opinnäytetyöni etenemisessä, mutta helpottui heti, kun tiimi oli taas täysilukuinen. Haasteellista oli myös se, että olin muusta varhaisnuorisotyön toiminnasta irrallinen henkilö, joka ilmestyi paikalle pelkäämään kerhonohtajajailtoihin. Se vaikeutti muun muassa kerhonohtajiin tutustumista sekä muutenkin kerhojen arjessa mukana pysymistä. Positiivista tässä oli kuitenkin se, että pystyin mielestäni neutraalilta pohjalta havaitsemaan esimerkiksi koulutuksessa ilmenevät puutteet ja kehittämishaasteet. Kokonaisuudessaan yhteistyö seurakunnan työntekijöiden kanssa sujui hyvin ja koin tekeväni tarpeellista työtä kerhonohtajakoulutuksen kehittäjänä.

Opinnäytetyön valmisteleminen oli pitkä mutta antoisa prosessi. Osallistuminen Helsingin Mikaelin seurakunnan kerhonohtajakoulutukseen puolentoista vuoden ajan antoi ammatillisesti paljon, sillä sain siitä kokemusta tämän kaltaisen toiminnan järjestämisestä ja ohjaamisesta. Koulutusmateriaalin taustateorioiden selvittäminen tuotti aluksi hankaluuksia, mutta sujui lopulta luonnostaan, kun sopiva oppimiskäsitys koulutuksen pohjaksi löytyi. Materiaalin koostaminen oli mielenkiintoista. Erityisen haastavaa mutta samalla mukavaa oli päästä suunnittelemaan konkreettisesti, mitä kussakin kerhonohtajailla käsiteltäisiin ja tehtäisiin. Oman koulutusmateriaalin käyttäminen kerhonohtajien kouluttamisessa tuntui erityisen palkitsevalta.

Aloitusviikonloppuun oli tarkoitus sisällyttää myös pieni Suomen Punaisen Ristin ohjeistuksia noudattava hätäensiapu, mutta aikataulullisista syistä se jäi tällä kerralla puuttumaan. Ohjeistus hätäensiavun opettamiseen löytyy kuitenkin liitteestä 1: Sunnuntai. Muilta osin koen, että koulutusmateriaali on johdonmukainen ja sen avulla pystytään monipuolisesti järjestämään kerhonohtajakoulutusta. Vaikka materiaali on räätälöity erityisesti Helsingin Mikaelin seurakuntaan, en näkisi mahdollisena sen käyttöä myös muissa seurakunnissa; jos ei kokonaisuutena, niin ainakin joidenkin osioiden soveltamisena. Erityisesti tästä työstä on paljon hyötyä itselleni ammatillisena, sillä nyt minulla löytyy valmiina toimivaa materiaalia, jota voin itse käyttää tulevaisuudessa.

LÄHTEET

- Ansaharju, Kirsti & Kempainen, Heli 2002. Ideat jakoon. Vantaan seurakuntien varhaisnuorisotyön 12–14-vuotiaiden toiminnan kehittämishanke. Diakoniamattikorkeakoulu. Kauniaisten yksikkö. Diakoninen sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Helsingin kaupungin tietokeskus 2009. Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna 2009. Viitattu 8.10.2010. Saatavissa:
<http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/46740d004a525997bf67ffc230444d78/helsingin+ulkomaalaisv%C3%A4est%C3%B6+vuonna+2009.pdf?MOD=AJPERES>
- Helsingin Mikaelin seurakunta 2009. Tilastot.
- Helsingin NMKY ja Helsingin seurakuntayhtymä 2009. HNMKY:n ja HSRKY:n Kerhotyön kehittämishanke. Tuloste tekijän hallussa.
- Jansa, Kati 2010. Varhaisnuorisotyö seurakunnassa. Teoksessa Eero Jokela ja Heli Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni – Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK-kirjat, 266–283.
- Kallinen, Eija & Huttunen, Timo 2005. Ennen meitä – 100 vuotta kristillistä nuorisotyötä. Teoksessa Terhi Paananen ja Hans Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 295–310.
- Launonen, Pekka 2010. Kristillinen varhaisnuorisotyö 1800-luvun lopulta 2000-luvun alkuun. Teoksessa Eero Jokela ja Heli Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni – Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK-kirjat, 248–265.
- Paunonen-Ilmonen, Marita 2001. Työnohjaus – Toiminnan laadullinen varmistaja. Helsinki: WSOY.

- Pietilä, Heikki 1997. Varhaisnuorisotyön erityispiirteitä. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.) Nollasta neljääntoista – Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki: LK-kirjat, 170–178.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Rauste-Von Wright, Maijaliisa; Von Wright, Johan & Soini, Tiina 2003. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY.
- Ritokoski, Sami 2010. Työ, jolla on tulevaisuus – Seurakunnallisen varhaisnuorisotyön ydin ja haasteet työntekijöiden kuvaamina. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Scales, Peter 2008. Teaching in the Lifelong Learning Sector. Buckingham: Open University Press. Viitattu 19.10.2010. Saatavissa: <http://www.nelliportaali.fi, Ebrary-aineisto>.
- Silvo, Tiina 1997. Kerhonojajien koulutus varhaisnuorisotyössä. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.) Nollasta neljääntoista – Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki: LK-kirjat, 275–282.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. a. Varhaiskasvatussanastoa. Viitattu 13.10.2010. Saatavissa: <http://www.evl.fi/kkh/to/kkn/varhaiskasvatus/varhaiskasvatussanastoa.pdf>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. b. Toiminta, Kasvatus, Varhaisnuorisotyö. Viitattu 13.10.2010. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. c. Perikooppikalenteri. Viitattu 21.11.2010. Saatavissa: [http://evl.fi/Evkirja.nsf/liite/0001/\\$FILE/kv2010.pdf](http://evl.fi/Evkirja.nsf/liite/0001/$FILE/kv2010.pdf)
- Suomen poikien ja tyttöjen keskus, 1997. KOPPI – Kerhonojajajan peruskurssi.
- Uusikylä, Kari & Atjonen, Päivi 2005. Didaktiikan perusteet. Helsinki: WSOY.

LIITTEET

LIITE 1: Koulutuksen aloitusviikonloppu

1 STARTTIPÄIVÄT

Aloitusviikonlopun tarkoituksena on opettaa kerhonohjaajille kerhoihin liittyvät perustaidot ja -periaatteet. Viikonloppu voidaan pitää leirinä tai vaihtoehtoisesti kaupunkipäivinä.

RYHMÄN OHJAAMINEN

- Monet lapset eivät välttämättä ole oppineet toimimaan ryhmissä. Kerhoryhmän virallinen johtaja ja ohjausvastaava on kerhonohjaaja, ei kerholainen. Ohjaaja on ryhmässä aikuinen.
- Ryhmäläiset voi ottaa mukaan päätöksentekoon ja suunnitteluun. Kun ryhmällä on jokin yhteinen päämäärä, se toimii paremmin.
- Yhteinen tekeminen auttaa kiinnittymään ryhmään. Selkeä aloitus ja lopetus helpottavat ryhmässä olemista.
- Spontaani keskustelu ja toiminta on hyväksi, suunnittele kuitenkin kerhokerran kokonaisuus.

LAUANTAI

10:00 Aloitus

10:30 Demokerhot

13:00 Lounas

14:00 Yhteinen palaute, fiktiiviset demokerhoista, kahvi

15:30 Ryhmänohjaaminen
-työskentelyä

17:00 Loppuhartaus ja kotiin

- Ryhmä ei muotoudu yhdessä yössä. Kerran viikossa olevan kerhon ryhmäytyminen voi kestää useita kuukausia. Ryhmä kuitenkin kehittyy jatkuvasti sen olemassaolon aikana.
- On erilaisia ryhmiä (aktiivisia, riehakkaita, hiljaisia) mutta mikään niistä ei ole toistaan huonompi.
- Kerholaisten mahdollisuus itsenäisen toiminnan opetteluun: ryhmästä voidaan valita vastaava, joka vaihtuu vuoroviikoin. Ryhmävastaajan tehtävänä voivat olla esimerkiksi pöydän kattaminen, liiman ja saksien jakaminen jne. Tämä rohkaisee myös ”vain omiaan touhuavia” lapsia.
- On tärkeää huomioida kaikki kerholaiset tasapuolisesti. Ei kuitenkaan kannata korottaa itseään alustalle tai käyttäytyä ”yliasiallisesti”. Hyvä kerhon johtaja on kiinnostunut kerholaisten kuulumisista ja mielipiteistä.
- Lapsella voi olla erilainen rooli kerhoryhmässä kuin esimerkiksi kotona tai koulussa. Rooleja voivat olla mm. rohkaisija, erotuomari, tunteiden ilmaisija, hiljaisten mukaan vetäjä, hyökkääjä, huomion tavoittelija, kilpailija tai pelleilijä. Kiinnitä enemmän huomiota positiiviseen roolikäyttäytymiseen vaikka häiriköinti ärsyttäisikin. Negatiiviseen toimintaan kannattaa puuttua kun se häiritsee ryhmää.
- On olemassa sekä sanallista että sanatonta viestintää. Kiinnitä erityisesti huomiota omaan sanattomaan viestintääsi. Jos sinulla on huono päivä, se taatusti näkyy naamasta ja lapset jos ketkä huomaavat sen kyllä. Kerhoryhmän sanatonta viestintää kannattaa myös tarkkailla.

LEIKIN OHJAUS

- Leikkiä ohjattaessa tärkeää on selkeä ja yksinkertainen ohjeistus
- ”Kaikki varmaan tietävät tämän leikin, aloitetaan” – STOP! Ei saa olettaa, että kaikki leikkijät tietävät säännöt. Leikeistä voi myös olla erilaisia variaatioita, joten yhteiset säännöt on hyvä käydä läpi.

DEMOKERHOT

Demokerhoissa työntekijät toimivat kerhonoahjaajina ja kerhonoahjaajat kerholaisina. Demokerhojen aiheet määrittyvät sen mukaan, minkälaisia kerhoja syksyllä on alkamassa (esim. kokkikerho, sählykerho, askartelukerho). Kerhon jälkeen kerätään keskustelemalla palautteetta siitä, minkälaisia huomioita kerholaisina toimineet tekivät kerhonoahjaajista (oliko kerho suunniteltu, millainen oli kerhonoahjaajien työnjako, miten kerholaisten ohjeistus sujui, kuinka turvallisuus otettiin huomioon jne.).

LEIKIN OHJAUS

Pareittain tai pienissä ryhmissä kerhonoahjaajat miettivät leikin, joka ohjataan muulle ryhmälle. Työntekijä voi myös etsiä valmiita leikkejä, jotka arvotaan ohjaajien kesken. Leikissä mukana olleet antavat lopuksi palautetta: mikä oli hyvää/huonoa, miten leikkiä voisi kehittää, kuinka leikkijät otettiin huomioon, miten leikki lopetettiin jne.

(Suomen Poikien ja Tyttöjen keskus PTK 1997, 44–48; PTK 2007, 24–26.)

HARTAUDET

- Kerho on osa seurakuntaa, joten sen toiminnassa tulisi näkyä hengellisyyttä.
- Kerhonoahjaaja on kerholaisilleen seurakuntalaisen esikuva, muista sen mukainen käyttäytyminen.

SUNNUNTAI

10:00 Aamuhartaus ja hartausopetus

11:00 Kerhojen kulku
-työskentelyä

13:00 Lounas

13:30 Työskentely jatkuu
(kerhokansioiden koristelu,
oman kerhon suunnittelu)

15:00 Kahvit, päätös ja kotiin

- Kerhonojaja voi mietittyä, osaanko minä pitää hartauden, uskonko siihen, mistä hartauksissa puhutaan tai tiedäkö asioista tarpeeksi.
- Hartauden ei tarvitse olla pitkä eikä siinä tarvitse olla suuria elämänviisauksia tai tajunnanräjäyttävää pyrotekniikkaa, yksinkertainen ajatus on kaunista. Muista, että lasta kiinnostavat enemmän Raamatun tarinat kuin niiden selitykset.
- Hartaus voi rakentua esimerkiksi hiljentymisestä, laulusta, Raamatun lukemisesta, rukouksesta tai keskustelusta.
- Hartaustila kannattaa järjestää esimerkiksi kynttilällä, tuoleilla ja jollain kuvalla. Kun samat elementit toistuvat joka kerhokerran hartauksissa, kerholaiset oppivat niistä tunnistamaan, että hartaus on alkamassa. Opetta kerholaisille asianmukaisia hartauskäyttäytymistä (hiljentyminen, rauhoittuminen, kuunteleminen).
- Hartauden pitämistä tulee harjoitella, sen pitämiseen on suhtauduttava innokkaasti ja sen tulee olla luonteva osa kerhokertaa ja kerhon rutiineja. Muista, että oma asenteesi välittyy kerholaisiin.
- Hartaus voi olla kerhon alussa tai lopussa, miten ohjaajasta parhaalta tuntuu. Kerholaiset kannattaa hiljentää heti ensimmäisestä kerrasta lähtien. Mikäli hartaus on kerhon lopussa, kannattaa ryhmää rauhoitella rauhallisemmalla leikillä tai esimerkiksi siivoamalla yhdessä.
- Mistä aihe hartauteen? Kerhoissa yleensäkin kannattaa seurata kirkkovuoden kalenteria, niin myös hartauksissa. Kirkkovuodesta löytyy hyvät aiheet hartauksille. Hyviä hartausmateriaaleja ovat tarinat, sadut, kertomukset, runot tai psalmit. Kannattaa kuitenkin miettiä, kuinka linkität muun materiaalin kristinuskoon. Musiikki on hyvä hartauden osa, jopa pelkkä kaunis laulu voi olla hartauden ydin. Varhaisnuorille tärkeitä aiheita ovat esimerkiksi koulu, vanhemmat, perhe, kaverit, kiusaaminen, yksinäisyys. Voit käyttää myös näitä aiheita hartauksissa.
- Kaikki osallistuvat hartauteen. Hartaus voi olla kuunneltava tai vaihtoehtoisesti kerholaisia toiminnallisesti osallistava.

(PTK 1997, 50–54; PTK 2007, 60–63.)

KERHON KULKU

Suunnittele kerhokerrat ajoissa! Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Ilmoita tarvehankinnat viimeistään viikkoa aikaisemmin varhaisnuorisotyöntekijöille. Ongelmatilanteissa ota yhteyttä työntekijään.

Kerhon rakenne:

1. Selkeä aloitus
 - Täsmällisyys ja säännöllisyys, jokaisen kerholaisen tulee tietää että kerho alkaa nyt.
 - Nimenhuuto ja kuulumiset ovat hyvä tapa aloittaa kerho.
2. Aktivoiva toiminta
 - Pelit, leikit ja kilpailut. Pitkän koulupäivän jälkeen kerholaiset on hyvä aktivoida toimimaan vauhdikkaalla menolla.
3. Uuden oppiminen
 - Kerhokerran pääsisältö. Uusi askartelu, ruokaresepti tai liikuntakerhoissa esimerkiksi lajiin liittyvien taitojen harjoittelu
4. Hartaus (voi olla myös kerhon alussa)
5. Selkeä päätös
 - Selkeä päätös kertoo että voi lähteä kotiin. Kerhon voi lopettaa esimerkiksi sisäruoppiiriin tai muuhun kerhon tapaan päättää kerhokerta, esimerkiksi kannustus- huutoon.

TURVALLISUUS

Mieti, mitä vaaratilanteita kerhossasi voisi sattua. Kun mietit tilanteet valmiiksi, on niiden sattuessa helpompi toimia hätäantymättä. Varhaisnuorisotyöntekijän tehtävä on käydä kerhonojajaajan kanssa yhdessä läpi vaaratilanteet sekä evakointisuunnitelmat, kokoontumispaikat ym. kerhopaikalla.

Kerhoon osallistuvan lapsen/varhaisnuoren sekä hänen vanhempiensa on tiedostettava mm. kerhon vaativustaso sekä rajoitukset (esimerkiksi ruoka-allergikon osallistuminen

kokkikerhoon) ja ne tulee ottaa huomioon kerhossa. Vakuutusasioista on myös tiedotettava etukäteen. On myös hyvä kertoa, että kerhot ovat viimekädessä varhaisnuorisotyöntekijöiden vastuulla.

Vanhempien yhteystiedot on tärkeää kerätä, jotta heihin saa tarvittaessa yhteyden. Lapsista ei saa kerätä tietoa, mikä ei ole kerhon käymisen kannalta olennaista. Tätä varten on hyvä olla osallistumislomake, jonka vanhemmat täyttävät ja joka palautetaan kerhonohtajalle. Mahdolliset allergiat ja oppimiseen liittyvät vaikeudet voidaan kerätä erillisellä terveyslomakkeella. Lomakkeiden tiedot kuuluvat vaitiolovelvollisuuden piiriin, tämän tulee myös kerhonohtajan muistaa.

Kokkikerhoissa on toteuduttava riittävä elintarvikehygienia. Tämä tarkoittaa esim. käsiin pesua sekä ruuanvalmistusastioiden puhtautta ja ruokien syöntikelpoisuutta.

Turvallisuuteen kuuluu myös se, että kerhon peruuntumisesta ilmoitetaan vanhemmille ajoissa. Pari tuntia ennen kerhon alkua ilmoitettu ”minua ei huvita tänään tulla pitämään kerhoa” on auttamattomasti liian vähän! Ilmoituksen täytyy tulla ajoissa, viimeistään edellisenä päivänä, jotta vanhemmat ehtivät reagoida. On erikseen sovittava varhaisnuorisotyöntekijän kanssa ilmoittaako hän vai kerhonohtaja vanhemmille. Kerhoissa on turvallisuussyistä aina kaksi vetäjää, ellei toisin sovita. Jos sairastut, sinun tulee pääsääntöisesti hankkia itsellesi sijainen sille kerhokerralle.

Fyysisen turvallisuuden lisäksi kerhossa tulee olla myös henkisesti turvallista. Kaikki ohjelma kerhossa on vapaaehtoista eikä ketään lasta/varhaisnuorta voi pakottaa mukaan toimintaan ellei hän sitä itse halua. Kaikenlaisen kiusaamiseen kerhossa tulee puuttua eikä ketään kerholaista kannata ottaa omaksi suosikikseen, vaan kaikki tulee huomioida tasapuolisesti.

(PTK 2007, 110–114.)

HÄTÄENSIAPU

Ohjeita ensiaputilanteisiin, kuten haavojen ensiapuun, nenäverenvuotoon, nyrjähdyksiin, palovammoihin ja verenvuodon tyrehtyttämiseen löytyy Suomen Punaisen Ristin Internet-sivuilta (Suomen Punainen Risti i.a.). Ohjeet hätäilmoituksen tekemiseen löy-

tyvät puolestaan Hätäkeskuksen Internet-sivujen kautta (Hätäkeskuslaitos i.a.). Mahdollisia ensiaputilanteita sekä hätäilmoituksen tekemistä on hyvä käydä läpi kerhonoijaajien kanssa.

SEURAKUNNAN KERHON PERIAATTEET

Kerhon kulku. Järjestäkää sanat oikeaan järjestykseen: mitä tehdään ennen kerhon alkua, kerhossa ja kerhon jälkeen? Työntekijä voi kirjoittaa jokaisen sanan erillisille pahvin paloille.

Laulu, tarina, leikki, nimenhuuto, kuulumiset, hartaus, tilan järjestäminen, toiminta, aloitus, lämmittely, rukous, lopetus, materiaalien hankinta, mieli aikataulu, materiaali esille, seuraavan kerran suunnittelu

SYKSYN KERHOKERTOJEN VALMISTELU

Kerhonoijaajille jaetaan kerhokohtaiset päiväkirjat, johon on merkattu kerhoviikot sekä varhaisnuorisotyön tapahtumat, joita kerhonoijaajat voivat kerholaisilleen mainostaa. Työntekijät ovat varautuneet kerhojen suunnitteluun hankkimalla materiaaleja ja esimerkiksi PTK:n kerhonoijaajan käsikirjoja. Kerhojen suunnittelulle kannattaa antaa riittävästi aikaa.

LIITE 2: Kerhonohjaajaillat

Jokaisella kerholaisella on omanlainen elämäntilanne ja perhetausta, samoin kuin kerhonohjaajallakin on. Tunteet ja tarpeet voivat ilmetä kerhossa myös häiriökäyttäytymisenä. Tämä johtuu siitä, että kerhon tuleekin olla sellainen paikka, jossa tunteitaan voi ilmaista ja omista asioistaan voi jutella niin halutessaan. Vuorovaikutussuhde kerhonohjaajan ja kerholaisen välillä ei synny itsestään.

Jotta saisit paremmin kontaktia kerholaisiisi, tulee sinun omaksua hyvän vuorovaikutuksen pelisääntöjä. Ilmaise itsesi suoraan, kuuntele, ymmärrä toisia ihmisiä ja hyväksy toisten erilaiset näkökulmat. Sinun ei kuitenkaan tarvitse ottaa paineita, sillä kerhonohjaajan ei tarvitse olla täydellinen. Ole ennen kaikkea oma, rento itsesi, se tekee parhaiten vaikutuksen.

Kerholaisella on tarve olla aikuisen lähellä. Kun kerholainen oppii luottamaan sinuun, hän voi myös rohkaistua kertomaan asioita omasta elämästään. Tällöin kerhonohjaajan on tärkeintä olla tilanteessa läsnä ja olla kiinnostunut. Keskity kuuntelemaan, kuule myös väliin jäävä hiljaisuus, pyri ymmärtämään kerholaisen tunnetila ja tee havaintoja juttelutilanteesta. Kun kyselet tarkentavia kysymyksiä ja mumiset / hymähtelet / nyökäilet, se viestii kerholaiselle sinun kuuntelevan.

Ongelmatilanteissa kannattaa käyttää enemmän minä-viestiä kuin toisten syytelyä. Sanat ”minua harmittaa kun sinä häiritset muiden askartelua” menevät varmastikin helpommin perille kuin ”yritä olla kunnolla, sinä häiritset muita”. Minä-viesti kertoo kerholaiselle sinun tunteistasi tilannetta kohtaan, pettymyksestä ja pahasta mielestä. Tämä

opettaa myös kerholaisille omien tunteiden ilmaisua. Minä-viesti ei myöskään uhkaile. Jos mikään käyttämistäsi keinoista ei auta, pyydä apua työntekijältä.

Joskus oma asenne kerhoa kohtaan voi olla hukassa eikä kerhon vetäminen jollain yksittäisellä kerralla tunnu kiinnostavalta. Tämä on ihan normaali tunne, ja näissä tilanteissa kannattaa esimerkiksi varata aikaa ennen kerhoa jotta pystyt rauhassa orientoitumaan tulevaan koitokseen. Hyvin suunniteltu kerhoilta tukee sinua sen pitämisessä. Muista, että voit aina jutella varhaisnuorisotyöntekijöiden kanssa tunteistasi.

Ole kuin aasi, jolla on suuret korvat millä kuulla asioita, mutta pieni suu joka pitää kuulemansa jutut omana tietonaan. Muista kuitenkin, ettei pienen aasin selkä kestä yksin kaikkea. Työntekijät ovat näissä tapauksissa aina sinua varten.

(PTK 2007, 42–45.)

VALOKUVA

Jokainen kerhonvetäjätiimi miettii yhden ongelmatilanteen. Jokainen tiimi pääsee vuorollaan muodostamaan muista kerhonohjaajista valokuvan, joka kuvaa heidän kerhoaan. Valokuvaan voi valita kerhonohjaajat sekä muutaman kerholaisen, mukaan lukien ongelmien aiheuttajat. Jokaiselle kuvassa esiintyvälle annetaan liike sekä huudahdus. Kun kuva on valmis, ohjaajatiimi sanoo ”Käy!” ja jokainen kuvassa esiintyvä alkaa toimia. Tämän jälkeen muut arvuuttelevat ja analysoivat, mitä kuvassa tapahtuu.

Tilanteita voidaan käsitellä myös seuraavan harjoituksen avulla:

MIKSI RYHMÄ EI TOIMI?

Tässä harjoituksessa on esitetty tilanteita, miksi ryhmä ei toimi, ja niille on annettu valmiit ratkaisuvaihtoehdot. Tilanteet voidaan käydä läpi esimerkiksi yhdistämistehtävällä, missä kerhonoijaajien tulee etsiä tilanteelle oikea ja sopivin ratkaisu.

Tilanne: Kerho on jakautunut kahteen tai useampaan tiiviiseen ryhmään.

Ratkaisu: Suunnittele tehtäviä, joissa pienryhmien jäsenet valitaan sattumanvaraisesti.

Älä tue jakautumista, vaan suuntaa huomiosi koko ryhmälle.

Tilanne: Kerholaiset käyvät kerhossa epäsäännöllisesti.

Ratkaisu: Keskustele kerholaisten kanssa säännöllisen osallistumisen eduista. Palkitse kerhossa ahkerasti käyneet.

Tilanne: Kerholaisia on liian vähän.

Ratkaisu: Järjestäkää jäsentenhankintakampanja. Muuta tarvittaessa kerhon sisältöä houkuttelevammaksi. Jos lisää kerholaisia ei tule, kerhoa kannattaa vetää pienemmällekin ryhmälle. Muokkaa suunnitelmiasi sen mukaan.

Tilanne: Kerholaisia on liikaa.

Ratkaisu: Ota yhteyttä työntekijään. Selvittäkää, voiko kerhon jakaa, löytyykö suurempaa tilaa tai onko kerhon toiminta-ajatusta syytä muuttaa.

Tilanne: Yksi kerholaisista häiritsee jatkuvasti kerhon toimintaa.

Ratkaisu: Jos kerhossa kaksi ohjaajaa, toinen teistä keskittyy häirikköön ja pyrkii aktiivoimaan häntä myönteisesti. Keskustelkaa kerholaisen kanssa ja korostakaa myönteisiä puolia hänen käyttäytymisestään. Viimeisenä toimenpiteenä lähetä kerholainen kotiin, anna porttikielto yhdeksi kerraksi ja keskustele työntekijän kanssa jatkotoimenpiteistä.

Tilanne: Yhtä kerholaista syrjitään.

Ratkaisu: Korosta syrjityn myönteisiä ominaisuuksia. Hartauksissa ja viikkoaiheissa kannattaa korostaa asennetta: ”Mitä toivot muiden tekevän sinulle, tee se heille.”

Tilanne: Kerholainen ei halua osallistua kerhon toimintaan, esim. askarteluun.

Ratkaisu: Tarjoa hänelle mahdollisuutta olla muiden apuna. Kieltäytyjää ei palkita ylimääräisellä huomiolla, esim. tarjoamalla oheisohjelmaa.

Tilanne: Muutama kerholaisista pyrkii kerhonohjaajan ”lellikiksi”.

Ratkaisu: Kohtelee kaikkia kerholaisia tasapuolisesti.

(PTK 1997, 63–64.)

Mitä aiheita voi käsitellä kerhoissa tulevilla viikoilla?

Työntekijöillä on kerhonohjaajailloissa mukana PTK:n Kerhonohjaajan käsikirjoja, joista voi katsoa ja kopioida ohjeita askarteluun ja kokkaamiseen

HARTAUS

17. sunnuntai helluntaista – ”pikku pääsiäinen” tai syksyn pääsiäinen.

Tekstinä esim. Luuk. 7:11-16.

Maahanmuuttaja = Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen. Suurin osa saapunut työn, opiskelun, avioliiton, pakolaisuuden tai paluumuuton vuoksi.

Pakolainen = henkilö, joka on joutunut jättämään kotimaansa.

Kiintiöpakolainen = henkilö, joka on saanut YK:n pakolaisstatuksen. Suomeen vuosittain 750 kiintiöpakolaista.

Turvapaikanhakija = henkilö, joka hakee oleskelulupaa Suomesta suojelutarpeen perusteella.

- Helsingissä asuu yli 40 000 ulkomaalaistaustaista. Suurimmat kieliryhmät: venäjä, viro, somali, englantia, arabia ja kiina.
- Osa maahanmuuttajista joutuu joka päivä kohtaamaan syrjintää ja ennakkoluuloja ihonvärinsä, pukeutumisensa, kielensä, kulttuurinsa tai uskontonsa vuoksi. Syrjivä kohtelu vaikuttaa mm. itsetuntoon, keskittymiseen sekä häpeän ja masentuneisuuden kasvuun.
- Aikuisen pystyvät puolustamaan itseään, mutta lapset ovat suojattomampia ottamaan vastaan epäoikeudenmukaista kohtelua.

(Helsingin seurakuntayhtymä, 4.)

Muista kulttuureista kotoisin olevat lapset/varhaisnuoret voivat vapaasti osallistua seurakunnan kerhoon. Myös muut kuin luterilaisen kirkon jäsenet voivat osallistua, mikäli se sopii heidän vanhemmilleen. Osallistuminen voi olla hankalaa jos nuori ei puhu suomea. Kiusaamista erilaisuudesta johtuen ei tule hyväksyä, ja tässäkin kerhonohjaaja toimii esimerkkinä.

KUUMA TUOLI

Jokainen osallistuja ottaa tuolin ja asettuu sen kanssa ympyrään. Leikin vetäjä luettelee väittämiä ja heti, kun jokin väittäjä alkaa "kuumottaa" (on samaa mieltä väittämän kanssa) tulee nousta ylös ja vaihtaa paikkaa muiden "kuumottaneiden" kanssa. Paikkaa vaihtaneilta sekä istumaan jääneiltä voidaan kysyä perusteluja. Väittämiä voi keksiä lisää, niiden tulee kuitenkin olla aina myönteisessä muodossa.

Väittämiä:

- Suomessa miehet ja naiset ovat tasa-arvoisia
- Ennakkoluulot voivat olla hyvä asia.
- Afrikkalaiset ovat musikaalisia.
- Suomalaiset ovat rehellisiä.
- Jeesuksella oli ennakkoluuloja.
- Nuoret ovat suvaitsevaisia.

(Helsingin seurakuntayhtymä, 5.)

KESKUSTELUA

Mitä rasismi on? Miten se ilmenee? Mitä on piilorasismi? Entä mitä eroa on rasismilla ja ennakkoluuloilla?

Miten sinä voit osaltasi edistää sovintoa, suvaitsevaisuutta ja kunnioitusta seurakunnassa ja lähipiirissäsi?

Miten ennakkoluulot syntyvät ja miten asenteet muuttuvat? Onko oma asenteesi muuttunut joitain ihmisiä kohtaan? Miksi? Mikä siihen vaikutti? Oletko itse joutunut ennakkoluulojen kohteeksi esim. iän tai sukupuolen perusteella? Miten asiasta selvittiin? Miltä ennakkoluulot tuntuivat?

Mitä aiheita kerhoissa?

PTK:n materiaalien lisäksi huomioikaa Aleksis Kiven päivä 10.10., YK:n päivä 24.10. sekä Pyhäinpäivä 6.11.

HARTAUS

21. sunnuntai helluntaista –
Jeesuksen lähettäjä.

Tekstinä esim. Ps. 154: 8-13.

Tälle kerralle kerhonojajaajat voivat etsivä ennakkotehtävänä itseään puhuttelevan Psalmin kohdan. Tästä valmistellaan Raamatutyöskentely, jossa käsitellään sitä, kuinka uskonelämää voi hoitaa Raamatun avulla.

TUOLI

Keskelle huonetta asetetaan tuoli, joka on ”Jumala”. Jokainen kerhonojajaaja asettuu tuolista sille etäisyydelle, miten lähellä tai kaukana tuntee Jumalasta olevan. Tämän jälkeen heiltä kysellään perusteluja ja mielipiteitä sijainnistaan. Tuoliin voidaan asettaa myös esim. Raamattu, seurakunta, kaverit, koti, kerho, Jeesus jne.

ASKARTELU (Alttaritaulu / Ikoni)

Askarrellaan jokaiseen kerhoon pienet alttaritaulut (kerhokansioihin voi hankkia muovitaskut, mihin alttaritaulu mahtuu). Tarvikkeet: saksia, liimaa, erivärisiä pahveja, muutama kuva josta voi katsoa mallia ellei itse keksi, värikyniä. Taulun kehys valmistetaan siten, että A3-kokoinen pahvi taitetaan siten, että ¼ molemmilta sivuilta taitetaan keskelle. Näin syntyy A4-kokoinen arkki, jonka voi avata edestä. Reunat pyöristetään suippomalliin tai ympyräksi siten, että edessä olevat lehdykät jäävät vähän takaseinää pienemmiksi. Alttaritaulu voi olla joko takaseinän tai koko arkin sisäpuolen kokoinen.

Vaihtoehtoisesti kerhonojajaajat voivat kukin valmistaa itselleen ikonin. Tarvikkeet: tulostettuja kuvia esim. ystävyiden ikonista, laudasta sahattuja puupaloja, ohennettua puuliimaa. Halutessaan ikonin taakse voi kiinnittää ripustuslenkin narunpätkällä ja neitipyssyllä.

KESKUSTELUA

- Tarvitseeko kerhonohjaajan uskoa Jumalaan?
- Miten vastaat kerholaiselle, joka kysyy: ”Kerhonohjaaja, uskotko sinä Jumalaan? Minkälainen Jumala on? Onko Jumala olemassa?”
- Miltä kerhohartaudet ovat tuntuneet? Ovatko kerholaiset osallistuneet? Kokeemukset onnistuneista ja epäonnistuneista hartauksista.
- Kerhonohjaajailloissa on hartauksia siksi, että ne ovat yksi tärkeä elementti seurakunnan toiminnassa. Niiden avulla myös hoidetaan kerhonohjaajien hengellistä elämää.

Mitä aiheita kerhoissa?

PTK:n materiaalit + paastonaika,
isänpäivä 14.11., adventin odotus

HARTAUS

24. sunnuntai Helluntaista -
Kahden valtakunnan kansalaisena

Tekstinä eim. Matt. 22:15-22

SYYSKAUDEN PÄÄTÖS

Jos erillistä joulujuhlaa tai syyskauden päätösjuhlaa ei pidetä, niin tällä kerralla kerhonohjaajat voi palkita kuluneesta syksystä. Ilta voi normaalin jutustelun lisäksi koostua yhdessäolosta, rentoutumisesta, pelailusta, lomasuunnitelmien kyselemisestä yms.

KESKUSTELUA

Palautetta syksyn kerhonohjaajailloista: Mitä opit, mikä oli hyödyllistä, mikä oli tarpeellonta?

Mitä aiheita kerhoissa?

PTK:n materiaalit + Itsenäisyyspäivä 6.12., adventin aika, jouluku

HARTAUS

1. adventtisunnuntai – Kuninkaasi tulee nöyränä.

Teksti esim. Matt. 21:1-9.

KEVÄTKAUDEN ALOITUS

Tällä kerralla kerhonohjaajille jaetaan kevään 2011 päiväkirja, johon he saavat suunnitella tulevat kerhokerrat. Lisäksi käydään kuulumiskierros sekä keskustellaan, mitä tuleva kevät tuo kerhojen kannalta tullessaan.

Mitä aiheita kerhoissa?

PTK:n materiaali + Uusi vuosi,
loppiainen

HARTAUS

2. sunnuntai loppiaisesta – Jeesus ilmaisee Jumalallisen voimansa.

Tekstinä esim. Joh. 2:1-11.

MITÄ MUISSA KER-
HOISSA PUUHATAAN?

OSA 1

OPETUSOSUUS

Tällä kerralla tutustutaan kokkikerhon toimintaan. Edellisessä kerhonohjaajaillassa asiasta kerrottiin kokkikerhon vetäjille ja he ovat saaneet suunnitella illan menun ja sen, kuka ohjeistaa toiminnan. Muut kerhonohjaajat ja työntekijät toimivat ryhmäläisinä (kiltteinä sellaisina). Illan loppuksi muut antavat palautetta kerhonohjaajien toiminnasta, ohjeistuksesta, turvallisuudesta ym. Materiaalihankinnoista kerhonohjaajat ilmoittavat ajoissa työntekijälle, joka toimittaa tavarat kerhonohjaajailtaan. Halutessaan kerhonohjaajat voivat myös suunnitella illan hartauden.

Mitä aiheita kerhoissa?

PTK:n materiaali + Kynttilänpäivä,
laskiainen, Runebergin päivä 5.2.,
Kalevalan päivä 28.2.

HARTAUS

Kynttilänpäivä

Tekstinä esim. 2. Kor. 3:18–4:6

OSA 2

Tällä kerralla tutustutaan askartelu/puuhakerhojen toimintaan. Sama ohjeistus kuin edelliselle kerralle.

Mitä aiheita kerhossa?

PTK:n materiaalit + Kohti pääsiäistä, paaston aika, palmusunnuntai, Jeesuksen äiti, hiljainen viikko.

HARTAUS

3. paastonajan sunnuntai – Jeesus, pahan vallan voittaja.

Tekstinä esim. Luuk. 11: 14–23.

OSA 3

Tällä kerralla (mikäli vain mahdollista) mennään kerhonohjaajaporukalla pelaamaan sählyä tai muita pelejä, joiden parissa kerhoja ohjataan. Sama ohjeistus kuin kahdella edellisellä kerralla.

Mitä aiheita kerhoissa?

PTK:n materiaali + Pääsiäinen, Mikael Agricolan päivä 9.4.

HARTAUS

2. pääsiäispäivä – Ylösnousseen kohtaaminen.

Tekstinä esim. Ps. 16:8-11.

LIITE 3: Kerhonohjaajien palautelomake

Hei!

Olen opinnäytetyönäni valmistanut Helsingin Mikaelin seurakuntaan kerhonohjaajakoulutus-materiaalin, jonka toteuttamiseen olette osallistuneet. Tässä palautteenkeruunosteessa on muistin virkistämiseksi kerrattu lyhyesti, mitä mikäkin syksyn kerhonohjaajakoulutustilaisuus on tähän mennessä pitänyt sisällään. Jokaisen kohdan alta löytyy muutama kysymys, mihin toivon Sinun vastaavan omin sanoin. Tämä ei ole koe tai testi. Palautetta käytän valmistelemani koulutusmateriaalin arviointiin. Jos et ole osallistunut johonkin näistä kerroista voit kirjoittaa sen kysymyksen kohdalle ”En ole osallistunut”.

1. Starttiviikonloppu

a. Lauantai

Starttiviikonlopun lauantapäivän vietimme Mellunkylän seurakuntakeskuksessa. Päivä koostui demokerhoista sekä ryhmänohjaamisen harjoittelusta leikkejä ohjaten.

1. Onko demokerhoista ollut sinulle hyötyä oman kerhosi ohjaamisessa? Millä tavalla? _____

2. Oliko leikin ohjaamisen harjoittelusta hyötyä? Miksi? _____

b. Sunnuntai

Päivän vietimme Mikaelin kirkolla. Aamulla Kati kertoi hartauksista, jonka jälkeen Venlan kanssa käytiin läpi kerhon kulku aloituksesta lopetukseen ja Sanna kertoi kerhon ohjaamiseen liittyvistä turvallisuusasioista. Lopuksi pääsitte valmistelemaan syksyn kerhokertojanne.

1. Millainen on hyvä hartaus? _____

2. Koitko saavasi Starttiviikonlopussa riittävästi tukea, ohjeita ja neuvoja ennen ensimmäistä kerhokertaa? Jäitkö kaipaamaan jotain lisää?

2. Ongelmatilanteet kerhossa

Ensimmäinen kerhonojajaajailtamme oli keskiviikkona 22.9. Illan aikana käytiin fiiliskierros, jonka jälkeen Sanna kertoi vuorovaikutustaidoista (minä-viestit, kuunteleminen, hyväksyminen), kerholaisten ryhmäytymisestä sekä kerhonojajaajan asenteesta kerhoa kohtaan. Lopuksi Empun johdolla etsitte ratkaisuja erilaisiin tilanteisiin, joissa kerhoryhmä ei jostain syystä toiminut (esim. Kerholaista on liian vähän) ja liimasitte oikean ratkaisun sopivan ongelman kohdalle.

- a. Onko kerhossasi ollut ongelmatilanteita (kiusaamista, tappeluita, tottelemattomuutta)? Jos on, ovatko oppimasi vuorovaikutustaidot olleet hyödyksi? Selvititkö ongelmatilanteet itse vai pyysitkö työntekijältä apua sitten kun omat keinot eivät riittäneet? _____

3. Monikulttuurinen kerho

Tällä kerralla kerhonoijaajaillassa vieraili Vartiokylän rovastikunnan varhaisnuorisotyön maahanmuuttajaprojektin työntekijä Saana Moskuvaara. Saana kertoi teille maahanmuuttoon liittyvistä termeistä (maahanmuuttaja, pakolainen, turvapaikanhakija) sekä ennakkoluulojen ja rasmin eroista. Pääsitte myös kertoamaan Saanalle omista kokemuksistanne.

a. Oliko kerhonoijaajailta mielestäsi hyödyllinen? Miksi? _____

b. Opitko jotain uutta maahanmuuttajista? Jos niin mitä? _____

4. Kerhonoijaajan uskonelämän hoitaminen

Tänään teimme harjoituksen, jossa saitte asettua sopivat matkan päähän tuolista, jolle Venla antoi eri merkityksiä.

a. Ovatko esim. hartaudet herättäneet kerholaisissa kysymyksiä Jumalasta, Jeesuksesta tai muusta uskoon liittyvästä? Mitä olet heille vastannut?

b. Saitko mielestäsi Starttiviikonlopussa riittävästi opetusta hartaudesta ja uskoon liittyvistä asioista? Mitä olisit kaivannut lisää?

c. Miltä tuntuu työskennellä seurakunnassa (ylpeältä, vaivaannuttavalta, hävettävältä, mukavalta, ei mitään jne.)? _____

5. Sana on vapaa ☺

Tähän voit kertoa ajatuksiasi mihin tahansa koulutukseen, kerhoihin tai kerhonohjaajana toimimiseen liittyvästä asiasta. Voit esimerkiksi antaa yleistä palautetta kerhonohjaajailloista sekä siitä, oletko mielestäsi saanut työntekijöiltä riittävästi tukea kerhon ohjaamiseen. Sekä risut että ruusut ovat tärkeitä palautetta meille työntekijöille.

Kiitos ajastasi! Tsemppiä ja siunausta syksyysi! Muista, että kerhonohjaajana teet todella arvokasta työtä pienten kerholaisten hyväksi. ☺

Lämpimin terveisin,

Sanna

LÄHTEET

Helsingin seurakuntayhtymä. Vastarinnasta sovintoon – Virikemateriaalia seurakunnille kansainvälisyyskasvatukseen ja rasismiin vastaiseen toimintaan.

Hätäkeskuslaitos i.a. Häätätilanne. Viitattu 30.10.2010. Saatavissa:
<http://www.112.fi/index.php?pageName=hatatilanne>

Suomen poikien ja tyttöjen keskus – PTK ry, 2007. Kerhonohtajan peruskurssi - Eväitä varhaisnuorten kerhojen vetäjille.

Suomen poikien ja tyttöjen keskus – PTK ry, 1997. KOPPI – Kerhonohtajan peruskurssi.

Suomen Punainen Risti i.a. Ensiapu, Ensiapuohteet. Viitattu 30.10.2010. Saatavissa:
http://www.redcross.fi/ensiapu/ensiapuohteet/fi_FI/index/